

**Ujabb
névjegyzékek:**

**Oroszországi hadifogolytáborokban
levő munkaszolgálatosokról
és hadifogságban elhunytakról**

UJ ÉLETT

A MAGYAR ZSIDÓSÁG LAPJA

II. ÉVFOLYAM 17. SZÁM

MEGJELENIK
MINDEN HÉTEN CSÜTÖRTÖKÖN

1946 ÁPRILIS 25.

Felejtsük el!?

Irta: GYÖRGY ENDRE

SOKAN SZERETNEK, ha elfelejtencük. Számukra kezd a „téma“ unalmassá válni. Minek ezt annyit feszegetni? Fátylat a multakra, — mondogatják — hiszen ugysem lehet az „eseményeket“ meg nem történné tenni. Ami pedig elmúlt... elmúlt. Ha arról keservek, mit kellett a gaz, aljas és mérgezett lelki németektől szenvednem, hümmögnek, hogy hát igaz, igaz, de „azért“ itthon, a pincében se volt „valami leányálom.“ Általában: tetteit kedélyeskedéssel szeretnének tulsiklani az elmúlt esztendő és évtizedek tervszerű gonoszletein, amelyek a pokol kéntőves, izzó katalánát nyitották meg a világ zsidósága, közlük a magyar zsidók előtt, hogy beletaszítsák és elevenen megüssék őket, miközben az ekvémült, szadista hajcsárok kémtelőnyilásokon, a kéjlől szélesre tárult pofával ligyelték az áldozatok halálvergődését. Ha „fársaságban“ szó esik erről a kérdéstről és hallom a „jóakaratu“ tanácsot, csodálkozásra táglul a szemem. Hogyan? Hát lehet *mindazt* csak egy, egyszerűen elfelejteni? Csupán annyiból áll az egész, hogy az egyik egy tartósabban tárolja az emlékezés anyagát, a másik meg

sietve kinyitja a szelepeket és szellőztetőnyilásokat, hogy azokon át minden, ami „rossz“ mihamarabb eltávozzék!?

Ne beszéljünk most arról, hogy a sürgetés, a türelmetlenség, meunyre tapintatlan, milyen ildomtalan. A gyászolót, ha nem tudjuk vigasztalni, magára kell hagyni. Kinek van joga abba beleszólni, hogy ki meddig hordja a fekete fátyolt, vagy a flór-karszalagot és milyen mélyen zuhajjon a fájdalom szakadékába a szülő, gyermek vagy testvér elvesztén.

*

DE MONDJUK EL, igenis határozzuk meg, hogy miért nem felejlhetünk. A magunk szívettpő bánalának kitérása, lelkünk kettépatlant hurjainak megmutatása előtt idézzük a *Daily Herald* nürnbergi különtudósítójának Maurice Fagencenak megíró cikkét, amelynek címe: *Miért nem felejlhetnek az oroszok?*

— Sokszor örültünk — már — írja —, hogy véget ért a tárgyalási nap, mert úgy éreztük, a borzalmak egyszerűen elviselhetetlenek. Egyik ilyen napon társaimmal kiementem, hogy megigyam egy

csésze teát. Egyszer csak egy alacsony szovjetkapitány lépett be a teázóba. Egy csésze teát rendelt, majd hirtelen, minden átmenet nélkül, kezébe temette az arcát és sóhajtozni kezdett: „Oh, édesanyám, édesapám! *Miért is ölték meg őket? Miért, miért, miért?*... Ekkor egy hollófeketehaju orosz tolmácsnó lépett hozzá és gyengéden, vigasztalóan végigsimított a haján. De azután összerázkódott: *az ő szüleit és testvéreit is megölték a németek.*

A tudósító idézi az ügyézi vádiratból a fasiszta gonosztevők égbekiáltó gaztetteinek adatait, Hitler, Himmler, Keitel és a többi örjöngő vérgőzös parancsait harmincötözlő szláv hidegvérrel elrendelt megsemmisítéséről, meg az egyéb borzalmakról, amelyek minden józan ember kezét öklöbe szorítják.

— Igen, — állapítja meg végül — ha az ember ezeket hallja, akkor *megért* *mindent. Megérti, hogy miért ég ma is a szovjet nép és valamennyi szláv nép szívében olthatatlan gyűlölet a fasiszmus iránt, amelynek lángja mindaddig nem aludhat ki, míg a fasiszmust teljesen ki nem irtották. Meg-

érti a szovjet népet, férfiak és asszonyok millióit, akik ugyanugy, mint az a kis srác zsidó, vagy a hollófeketehaju tolmácsnó, *sohasem tudnak már felejlteni...*

*

A NÜRNBERGI KÜLÖNTUDÓSÍTÓ MEGÉRTI, *miért* nem felejlhet az, akinek az apját, anyját, fivérét, nővérét minden ok és szükség nélkül, tisztán gyűlöletből elpusztították. Ő és társai, akik a borzalmak hallatára olykor úgy érezték, hogy azok „egyszerűen elviselhetetlenek“, együtt szenvednek az üldözöttekkel, meggyötlörtekkel. „Az a nép, amelynek millióit irtották ki hideg ferszerűséggel, nem felejlhet.“ Miért ne érthetné ezt meg más is? Az egyik szomszédos ország állami monopóliumokban részesíteti azokat, akik a német halálvölgyből jönnek meg, akik Isten külön csodatétele révén kicsusztlak a gázkamra részén. Nekünk pedig lassan szögyenkeznünk kell amiatt, hogy deportáltak voltunk, mert a spleenes urakat és hölgyeket unlatják az öröké visszatérő, ismétlődő és egyazon történetek az esendő ember testi és lelki szenvedéseiről. Miért ez a vibráló

ÁRA 400.000 PENGŐ

nyugtalanág? Miért a szívós készség, hogy inkább beszéljünk másról?" Talán csak nem egyesek rossz lelkiismerete szólal meg ilyenkor? Vagy az a baj, az a hiba, hogy az üldözött vad megtörtén, rokkantan, fáradtan, összeomlottan és félholttraváltan hazatér, kopogtat ismerős ajtókon és halkán kéri a magáét!...

MEGFOGADNÁM A TANÁCSOT és felejtének. Ha tudnék. Ha éjjel nem azt a keserű álmot álmodnám, (amitől alvás közben is hideg verejték lép el testemet és a párnámat), hogy víznek, víznek, mint ahogy *pillék* háromszor munkaszolgálatba, egyszer internálni és egyszer deportálótáborba. Ha megtértem valahonnan, valamelyik test-, ideg- és lélek- orvaszó „közszolgálat”-ból és éppen föltozgatni kezdtem közben összeomlott életemet, megjelent a rendőr, a csendőr, a baka, vagy az életveszéllyel fenyegető parancs és — elvitt. Csuládom magára maradt, kenyéradó, munkás- és irányítatókéz nélkül. Kis bajnok gazdátlanul kerengett a vízekben, míg csak fel nem fordult és az ár elnyelte. Felejthetem? Ugy-e nem? És elfelejthetem-e, hogy Aszódon, Hladon, Riptinecen és Busyaházán, ahol toll helyett a lapátot forgattam, mindent megtettek az elsorvasztáson.

Vagy, hogyan felejthetném a Rökk Szilárd-utcai rabbi-képzőt, ahová éppen most két éve nem azért vittek, hogy a böles könyvekben löngész- azek, hanem hogy megismer- kedjem a rendőrkarddal. Lehet-e nem emlékezni *Ubriszg* rendőrségfoglalmazó urra, erre a legbisebb rangu, de legnagyobb hatalmu cin- gár és nyegle fenevadra, aki bejelentette, hogy „innen, (már mint az internálótábor- ból) csak koporsóban juthat ki valaki”. No és arra a finom tapintatra, hogy az *ölnen függédet és ölnen újágirót a bombázóznak legnagyobb mértékben kitett hadüzemek tövében szállásolták el, hadi puztulanak*... Arról sem felehet, ha a *csepeli futtatás* impressziója olyan mélyen ültetődött belém, hogy csak késsel lehetne kihalítani. Futottunk, futottunk a „had- nagy ur” parancsára mind- addig, amíg egyik kollégám holtan terült el, a másik pe- dig gyévérzést kapott, hogy csaknem megvakult. Ha ra-

gaszkodnak hozzá, hát — jól van no — elfelejttem azt a *hisztetios éjszakát*, amikor reánkcsukták a Tsuk-gár (talán a készen adódó szójá- ték kedvéért?) emeleti épü- letének ajtaját. Benne három- négy száz férfi és nő. Éj- szaka irkóztató légűmadás. Lélek az ajtón se be, se ki. És a nők termében pánik tör ki, sikongatás, hajtépés, halálfélelemmel kevert érthető és indokolt hisztéria... De azt már nem hagyom szerle- foszlani, hogy *Horthy-ligeten*, a naponta való bombázápor közben nekünk internáltak- nak nem volt szabad a bun- kerben menedéket keresni, ahol üldözöink védhették tes- tüket az őket jogosan meg- illető ropeszárabok elől, de mi zsidók, román és szerb bajtársainkkal kilométereket futhattunk, amíg egy fa lombjai alatt lőhegye, kime- rülten meg nem álltunk.

Hessgessem el magamtól a rengeteg éhezés, fázás, szom- juhózás (hiszen még inni se hagyták), a mindent eloraszto piszok, ezenny, a velőkig hat- toló meghajszoltság, a haj- nali szükségletben kezdődő és csak az éjszaka kötéjében végetérő vakondok-élet gyöt- relmeit, azoknak a padlások- nak, pincéknek, odúknak is- tallóknak és szemétdombok- nak rémét, ahová örök pihe- nése vágyó testemet, mint a fahasábot ledobták?... És vajjon az egészségemnek ár- talmas-e, (azok a bizonyos jóakarók nyilván ezért akar- nak ettől megkímélni), ha visszaemlékezem az *iszegi elemi iskola* kinszenvedtető estéire, amikor Szalasi feke- teruhás, karszalagos pihék- jei revolverpuffogatás és ké- zigranát-robbantás közben pénzt, órát, öngyújtót és zseblámpát „gyűjtöttek” kö- zöttünk és éjjelről-éjjelre az- zal bucsuztunk egymástól, hogy nem érjük meg a reg- gelt... Mosolyogva és derű- sen emlékezem arra az igaz- zán *finom öletre*, hogy nek- lünk, rogyvánótérű zsidók- nak, akár a munkaszolgál- tos „keret”, akár az inter- nálótábori „üzemelelőr” pa- rancsára, igen strammul kellett kivágnunk a lépést és közben — ugy-e milyen ter- mészetes — énekelniük *ma- gunk ellen* uszító, vad zsidó- ellenes nótákat... De a pus- katus, a korbács, a kóter, az „életmegvonás”, a faramászás és kukorékolás (főként hol- das éjszakákon!), az akna- mező, a bönökért való zsa- rolás és ennek fejében az égető, gyilkos zsidalom, —

már nem ilyen kedélyes. Ezekre kissé homorabban gondolok vissza.

„SPONAYAI REA” — mon- danák bárgyu kedélyességgel a germán hegyilkosok. De letörülhetem-e az emlékezés táblájáról az *országból való kihajtatásomat*, mint térsz és annak gyötrelmes módját? Az *óbudai téglaégető kemencét*, amelyet a londoni földalatti mintájára „tube”-nak csufel- tünk és vártak, hogy lyuka- casos falán keresztül egyperre csak ömleni kezd a mindent sömmissen elintéző és feled- tető gáz... A *piliscsabai csendőrtábor* faurakkját, amely- hez képest Gorkij Éjjeli menedékhelye a Ritz-hotel. Volt vagy harminc szoba, de a csendőrök ragaszkodtak hozzá, hogy többszázunkat mindössze két szűk lyukba zsúfoljanak össze, mert így könnyebb az „ellenőrzés”. It történt, hogy mire megvirradt a rémképék- kel hisztó, félcimtes éjszaka után, három embert is talál- tunk „magunk alatt”, aki foly- ton hörögött-fuldokolt ugyan, de abban a helyzetben, ahogy egymásra dobálva, mint a ho- mokzások döngődtek a ke- nécsős sötétségben, mit tehet- tünk!? A három „manuszt” agyonnyomták. „Kielt!” — állapította meg biggyadtan és szakértelmel a kakastobias és mint képzett bajtövizsgá- lóhoz illett, belerugott a hom- testekbe. A *iszegi-lőterek*, *marhavásdrtetek*, *faiphatórbeli pöcegödör-terakodók* nyirkos és vacogtató tájait, ahol meg kellett „hámi”, ahol löbcskra, kezűnkre, fejűnkre, orrunkra liport az érzésünkre kirendelt „kísérő személyzet”, amely a lírtelen kerekedett zivatar- ban, zuhogó esőben túpászko- dót puskaaggval könyvtárléte a továbbli „nyugodt” pihe- nése”, mert még nem volt „parancs” az ébrosztásra. Söté- tét, ahol a pipere csendőrfő- hadnagy ur a Ludovikán ki- taunt gépies sípszóval vezé- nyelte a bakáttomárol orke- strét és füttyjellel rögtön le- állította az életkiosztást, mi- helyt a „zsidók” sorában egyetlen zümmögés is elhatal- szott. *Szöngy disznódtát*, ahon- nan a sertések sertésdőlten ki- vorultak, mert a hely nem volt alkalmas az elszállásolásukra. Persze Endre László ur, Baky ur és társai jónak találók a mi számunkra. *Dorog sváb- jait*, akik széles mozdulattal lötelet rajzoltak a saját nya- kuk köré és így mutatták, ho- gyan fognak bennünket fel-

szállítani. Göngyöt az uszoly felhételten gyonrúval, amely egy éjszakára felfalt mindnyá- junkat, hogy a következő éjje- len az utánunk jövőket nyelje be. Az *iszdighoz vezető kes- keny pallót*, amelyen kétél- tancost megegyenítő ügyes- séggel kellett „közlekedniük”. Nem esoda, ha a ködber és homályban tucatjával zohan- tak a Dunába a bajban-egy sorstársaink, akiket sokki egyetlen mozdulatot se tett; „egyé fene, egyvel kevesebb zsidó” — jelentették ki liko- nikusan és érdesen röhögtek. *Maggaróndr*, azzal a malom- épülettel vagy mifélével, ahol az „csovszázad” mintegy két- száz tagjával próseltek össze a fulladásig szoros közelségben. Felhajtottak az emeletre, álló emberek száfa-erdejével töm- tek meg faltól-falig a vak ólar- kos termet és amikor már talpalatnyi hely se volt ahhoz, hogy valaki a saját lábán meg- maradna, „főörökülést” ve- zényeltek, mindeinknek le kel- lett „helyezkedni”, de — hová? Egymásra. Így állított légo-sötétségben egy éjszakát. És ha valakinek erre az em- berrengetegnek a végéről le kellett jutnia a földszintre, mert sietős dolga akadt? El- mondjam? Ah, nagyon meg- kellett markolnom a tollat és ugysem tudnám leírni és az utat *Hegyesfalom*, a hátt felé. Ezt a vad hajzát, ezt a galopp-tempót, csak hogy mi- hamarabb túl legyünk már rajta”. A négy száz kilométeres galoglurát, amelyen a vége- telé, már ugy mentem, mintha nem is én volnék, mintha ki- léptem volna régi ómagyar- ból; első „baladé” úres fördő porhüvelyem, utána meg a bí- szabadult lélek, azon esodát kozva, hogy a gyenge test mindezt bírja... De a saját sorsom olyan másorrendűvé vált, amikor magam előtt lát- tam „monelmit” nők egész or- regét, nőket, akik könnyű nyári szandáiban indulnak el „nagy útra”, a cépellő szétro- esolódott és most a léreg, mel- a szöges fasarak minden lépé- nél újabb árkot váj nekikül- vörző talpukba... Ha könnyí- teni akartam a terhükön eső magjaik stvételével, korbácsot kaptam. De volt még egy igy- zán gavaléros (sőt gavalé- rosch), uri, férfias (férfiasch) ötleük, amit csakugyan *mi feledjünk*. A mezőkön, réte- ken, költők által oly sokszor megénekel magyar virányo- kon három-négyperces pihe- nek szakították meg a mürsd. A gyilkos vágót. Ilyenkor — ugye mekkora udvariaság —

A szükségüket végző férfiak és nők hosszú sorát egymással szembe fordították; hadd kulasson a kíváncsi szem, a pilvuló arc vonásiban, hadd kergetse a kevéske vért fellázadva az emberiség és nagylelkűség gesztusaitól, az agyba... Közben a „karhatalom“ márcsona képviselője azt magyarázta, hogy „mindez azért”, mert önök... Önözött. Finom ember volt. Felejtethetünk! Kár, hogy a lélekemelő jelenetet a MFI nem rögzítette meg a filmhirdető segítségével az örökkévalóság számára...

EZEN AZ UTON üzlék, korlácsolták végig légynek sem irtó, pirinyó asszonyomat és a művészet szépségeiért hevülő, fogékonylelkű gyermekleányomat. Feledhetem?

Elfelejtethem fílestvéreimet, akinek élete kevés öröm, osupa küzdelem volt és akitől egyetlen bucsuszó nélkül kellett megválnom; sógornőmet, az észszerűtlenségig hűséges és odaadó tisztviselőt, aki oly hiába vágyakozott a magate-rementette családi otthon után; két grafikus és tervező-művész unokaöcsém, aki lakásokat, bútorokat, nyugodtabb életet álmodott; nagybátyámat, a szent könyvek rajongóját, aki törékeny testét meghazudtoló lobogással tudott vilátkozni a bölcsök egy-egy megállapításán; nagynéném, a szentes életű és imádságos ember feleségét, aki a zsidó asszony és anya elhivatottságával szeliden csak a gyermekeinek és gyermekükéért élt; unokahugomat, aki annyi nélkülözés és csalódás után is elszánt és vad igyekezettel kapaszkodott az élet szalmaszálába; mindazokat a pesti, szolnoki, ceglédi, szatmári, nyíregyházi bácsikat, néni-eket, hugokat, öccsöket, rokonokat, barátokat és ismerősöket, akik „nem tértek vissza”. Akik elpusztultak. Akiket elpusztítottak. Akik meghaltak a kínzó gyötörtetéstől. Mert nem bírták. Akiknek a sírjához se mehetek ki könnyes emlékezésre, hogy lelegyem a szeretet és a bánat virágait, merl nem tudom, van-e sírjuk és ha van, hol domborul? Akiknek haló porát, mint a gyermekláncfü pelyhes magjait szertehordta, szélhujta a szél... Akiket megölték, mert másképpen imádkoztak, másképpen imádták az Egyistent. No és Buchenwald Konzentration Lagert, a colditzi homok- és kavicsbányát, a gyakorlatot az Erzgebirgen keresztül Csehországba, a magami ézenvedéseit, a pofonokat, az

ütlegeket, a rugásokat, a szörnyű kétségeket, a remegést, a bizonytalanságot, a nagyon is bizonyos halálfélelmet, a családomért vibrionál is maróbb aggodást, lelki és testi megaláztatásomat!?

Felejtsem el? Hát elfelejtethetem!?

Felejtethet az orosz százados és a tolmácsnő? Nem.

Én sem.

Ugyanazt mondom, mint amit a patentírozott hazafiak ismételtettek akkoriban olyanos-untalan:

„Nem, nem, soha!”

Stöckler Lajos nyilatkozata a magyar zsidóság helyzetéről a párisi „Droit et Liberté”-ben

A párisi *Droit et Liberté*, a legnagyobb európai zsidó folyóirat egyenes felkérésére Sós Endre, az ismert publicista, beszélgetést folytatott Stöckler Lajossal, az Országos Iroda ideiglenes intézőbizottsága és a Pesti Hitközség elnökével.

A *Droit et Liberté*, amely „lepedőnagyságu” formátumban jelenik meg, első oldalán, háromhasábos címmel közli Stöckler Lajos nyilatkozatát, amelyhez Sós Endre azt a bevezető megjegyzést fűzi, hogy a magyar zsidóság mai vezetősége éppúgy koalíciós összetételű, mint az ország irányítói. A magyar zsidóság vezetői sorában asszimilánsok, cionisták és kommunisták egyaránt szerepelnek.

Stöckler Lajos nyilatkozatában rámutat arra, hogy a magyar zsidóság vesztesége több, mint 600.000 főre tehető. Körülbelül 150.000 zsidó élte túl a fasizmust. Ezek között rengeteg a magányos férfi és magányos nő, valamint az árva gyerek. Nincs olyan család, amely ne siratná valamelyik hozzátartozóját.

— A Vörös Hadsereg diadalmas felszabadító tevékenysége után — mondotta Stöckler Lajos — rögtön megkezdtek a fővárosi és vidéki hitközségek újjáépítését. A munkánkat a külföldi zsidóság, elsősorban amerikai hittestvéreink áldozatkész anyagi támogatása segítette elő. 150.000 zsidó csodával határos megmenekülése után úgy érezzük, hogy szorosabb kapcsolatba kell kerülnünk a világ zsidóságával és éppen ezért fokozott érdeklődéssel tekintünk a világ zsidóságára, amelynek mi is integráns részei vagyunk.

A Magyarországi Izraeliták Országos Irodája jogvédő irodát állított fel

Értesítjük hittestvéreinket, hogy irodánk keretén belül jogvédő osztályt állítottunk fel, mely arra reászoruló hittestvéreinknek ügyes-bajos dolgaiban jogi tanácsot, illetve utbaigazítást ad. A reászorultságot hatóságilag szegénységi bi-

nyonyítvánnyal vagy pedig hitközségi bizonyítvánnyal kell igazolni. Hivatalos tanácsadási órák egyelőre hétfőn, szerdán és pénteken d. e. 10—12-ig.

Magyarországi Izraeliták Országos Irodája.

Csomádon is...

Mint szerte az országban oly sok helyen, Csomádon is legyilkolták betegeket és védtelen zsidókat, akik ott mint sáncások dolgoztak. Az ő szomorú történetük a következő volt. 1944 október 20-án a nyilas táboly összeszedte a budapesti csillagos házak lakóit. Ezeknek egy részét — beteg és idős embereket — a KISOK-pályáról gyalog Csomádra hurcolták, ahol sáncásásra használták őket. November 4-én nyilas különítmény érkezett Csomádra, ahol összetartották hatvanhat embert azzal, hogy Pestre viszik őket „felül-

vizsgálatra.” Kivitték őket a közeli erdőbe, megásallták velük sirjaikat, levetkőztették és kirabolták, majd „itt az orvos” kiáltással röhögve agyonlőtték valamennyit. Egyetlenegy sem menekült meg. A mészárlás egyetlen tanujának, az ottani erdőőrnek segítségével most találták meg a sirt. A halvtanhat áldozatot hazahozták és vasárnap, április 14-én az Országos Műsz. Szervezet, a Hadviselték és a Honvédelmi Minisztérium Zsidó Tábori Lelkészetének képviselői jelenlétében helyezték örök nyugalomra a rákoskeresztúri zsidó temető mártírok parcellájában.

Az öröm,

amely a magyar kormányfőnk moszkvai látogatásának fényes külsőségeit és nagyjelentőségét gyakorlati eredményei nyomán széles ez országban kifejezetten jutott: az egyetemes demokratikus Magyarországé. Van azonban az elért eredmények közt egy, amely különleges dologbanást váltott ki sok-sokan szívében, — az, amelyik arról számolt be, hogy a hatalmas orosz nemzet nagynevű vezetője, Sztalin generalisszimusz, miniszterelnök kiutásba helyezte, hogy az Oroszországban levő magyar hadifoglyok sajátkezeleg irt levélben, vagy esetleg aláírt nyomtatványon hamarosan jelentkezhetnek aggodó hozzátartozóiknál, sőt a hazaszállítás lehetősége is fennáll.

Hány, de hány otthon várja már hosszú évek óta a pillanatot, hogy hirt kapjon végre az apáról, fiuról, testvéréről. Igaz, hogy sokan lesznek, akik hiába várnak, akiknél a tétova reménységet a szomorú bizonyosság fogja felváltani, de az utóbbi bit is — bármennyire szomorú is — talán inkább vállalják a gyötör bizonytalanságnál. Az is igaz, hogy hány, de hány jelentkező értesítése nem fogja megtalálni a címzettet, aki az auschwitz, helsenberg, vagy a többi haláltáborokban pusztult el, vagy nyilas brigantik rablógylkosságának esett áldozatul, vagy éhségben, nyomorban, betegségekben pusztult el...

De azért csak hadd jöjjenek a levelek és hadd jöjjenek az írások is, akiket epedve vár a családjuk s akiknek már nincsenek életben a hozzátartozók, azokat fogadja szülői, testvéri szeretettel az a közönség, amely megmaradt s amelynek pótolnia kell azokat, akik nincsenek.

Pályázati hirdetés

A Debreceni Statusquo ante iur. anyahitközség pályázatot hirdet egy

kántorjegyzői állás

betöltésére. Jelentkezhetnek fizetési igény, valamint az eddigi működés megjelölésével a hitközséghez intézett és 1946 április 30-ig beküldött pályázatban.

Az Intézőbizottság

Pézsma, r ó k a

és más nyersbőrt vesz

Simkovics

Király-utca 47. I. em.

Pedikür,

TYUKSZEMVAGAS, LABAPOLÁS, Fenyőé, Szövetégy. u. 34. I. em.

A zsidó tanulóknak több mint a fele árva vagy félárva

Az osztálynaplók tanulságai

Irtja: GELLÉRT ENDRE,

a Pesti Irt. Hitközség Iskolaának tanfelügyelője

A hivatalos oktatásügyi hatóságok, valamint a társadalmi és politikai szervezetek pedagógus köré a felszabadulás óta a demokrácia megerősítéséért folyó harc egyik legfőbb feladatának tekintik a magyar nevelésügy nagymértékű átalakítását és a haladó szellemiségnek az iskolába való bevezetését. Kétségtelen, hogy az új világ bölcsője az iskola és a fiatal magyar demokrácia valójában akkor érezheteti harcának első fázisát győztesen befejezettek, amikor az első teljesen haladó, demokratikus szellemű nevelt generáció felméri és átveszi az ország ügyének a vezetését. Minden új gondolat sikerének záloga az iskolai nevelés eredményessége, erre nemcsak a hitlerizmus és a magyar fasizmus példái tanítottak meg bennünket, de tudjuk, hogy a Szovjetunió népei is hallatlan lendületű tevékenységükkel annak köszönhetik, hogy az új szovjet nevelés gyorsan győzelmeskedett az iskolákban és az új gondolat hatónaként megjelent ifjúság a maga idealizmusával és felkészültségével biztosította a forradalomnak politikai eszközökkel elért eredményeit.

Demokratikus nevelés a zsidó iskolákban

A magyar nevelésügy demokratikus újjászervezése tehát létkérdés a magyar demokráciának és bár ismert okok következtében ez egyik legnehezebben keresztülvihető feljezte a nagy átalakulásnak, az eddigi jelekből is megállapítható, hogy az eredmény — a probléma természetéből folyó lassúság ellenére is — nem lehet kétséges. A zsidó iskolák — az ország iskolarendszerébe ágyazatlan — természetesen a maguk részéről is mindent elkövetnek, hogy demokratikus szellemű neveléssel hozzájáruljanak az ország szellemi újjáépítéséhez, bár kétségtelen, hogy egyrészt a zsidó iskolák nevelésszelleme nem befolyásolhatja döntően az ország szellemi átalakulását, másrészt éppen a zsidó iskolákban — a többi tanintézetekhez viszonyítva — van természetesen a legkevesebb nehézsége az átalakulásnak, sőt, helyesebben átalakulástól nem is beszélhetünk, mint inkább a múltban kevésbé nyitott, fiatalabb haladó szellemű nevelésnek most már teljes erővel és akadályektól mentes folytatásáról.

Nevelésügyi problémák azonban a zsidó iskolákban is akadnak szép számmal, ezek a problémák azonban sajátos jellegűek és a zsidóságunk a társadalmában elfoglalt specifikus helyzetéből adódnak. Egyik legutóbbi írásomban igyekeztem rámutatni azokra a legsürgetőbb feladatokra, amelyek iskoláinkban megvalósításra várnak és amelyeknek gyakorlati kivitelezését már meg is kezdtük (Uj Élet II. évf. II. szám). Ez alkalommal iskolai látogatásainak néhány tragikusnak mondható tapasztalatáról és az abból lezűrhető tanulságokról kívánok beszámolni. Az iskolalátogatások alkalmával átvizsgált osztálynaplók szembesülő tünetre hívják fel az érdeklődő figyelmét. Igen nagy, feltűnően nagy, különösen felső osztályokban a hiányosok száma.

Megdőböntő statisztika

Amikor a gyermekekhez összeinte választ váro kérdést írtam, sok esetben azt a szomorú felvilágosítást kaptam, hogy a tanulók részben önmagukat, részben összevagy édesanyjukat saját keresztükből tartják el és ezért kényszerülnek időnként távolmaradni az iskolából. Másik elgondolkeltató tapasztalatom: szinte minden látogatott osztályban megdőböntően szomorú arcu tanulókat láttam, akik nem tudtak felmelegedni a tanár legközvetlenebb hangu munkája mellett sem és akiknek ajkán soha nem jelent meg egy mosoly, még akkor sem ha esetleg éppen egy tréfás megjegyzés történt a tanár, vagy valamelyik diák részéről. A tanári szobában azután megkaptam a magyarázatot: ennek az apja nem jött haza a deportálásból, annak az anyja halt meg, ez mindkét szülőjét elvesztette. Sok minden észrevételre fény derült.

Ekkor statisztikát készítettem a Pesti Irt. Hitközség iskoláiba járó tanulók családi viszonyairól. E statisztika néhány szomorú és következtetés levonást követelő adatát alább közlöm. Nem szabad elfelejtenünk, hogy e statisztikát ott vettük fel — Budapesten — ahol a zsidóság veszteségei aránylag a legkisebbek voltak.

	Lefelé kereshető gyermekek száma	Egyik szülőjét elvesztette 1944 III. 19		Teljesen árva	Félgaz árva	%
		előtt	után			
Pesti Izraelita Hitközség Népiiskolái	500	9	228	33	270	54
Pesti Izraelita Hitközség Középsiskolái	1500	159	497	106	762	50.7
Nép- és Középsiskolák összesen	2000	168	725	139	1032	51.6

Egyes évfolyamok kiragadott adatai még elszomorítóbb képet mutatnak. A zsidó tanulóknak tehát több, mint a fele teljes, vagy félárva és itt megjegyzendő, hogy a félárva nagyobb része apját vesztette el.

Bentlakást biztosító kollégiumokat

E tragikus helyzetnek a pedagógiai munkára gyakorolt súlyos és akadályozó hatását nem kell részletesebben taglalnom — egy néhány jelenségre már fentebb rámutattam. Feladatunk nyilvánvaló: igyekeznünk kell gyermekeinknek az árvaságból fakadó otthontalanságán és magárontalanságán segíteni. Kétségtelen, hogy egész megmaradt zsidóságunkhoz hasonlóan, ifjúságunk is olyan emlékektől terhes, amelyek nem alkalmasak arra, hogy a környezettel való érintkezést megkönnyítsék. Az iskolai nevelés egészséges menetének a biztosítása és az utóbbi szempont is sürgetően követeli iskolai internátusok, bentlakást biztosító kollégiumok felállítását. A zsidó társadalom multbeli polgári összetétele a fővárosban ilyen intézmény felállítását nem tette szükségessé. Ezért a Rabbai és Tanítóképző vidékieket összegyűjtő internátusain kívül közösségteljes fenntartott zsidó nevelőottho-

nok nem is léteznek. A zsidóságot ért veszteségek következtében előállt új helyzetben azonban csakis minden zsidó iskola mellett bentlakást adó kollégiumnak felállítását tekinthetjük lényegesnek a fent vázolt szomorú jelenségeken. Ilyen irányú kezdeményezés eddig — jelentős sikerrel — csupán a zsidó ifjúsági mozgalomak keretében történt, azonban e mozgalmak otthonai elsősorban nem iskolai ifjúság nevelésének céljait szolgálják. Az iskolákkal egybekötött internátusok egyuttal módot adnának a tanulót érő nevelési tényezők és befolyások egységesítésére és megszilárdítására és a multban oly sokszor tapasztalt káros jelenséget, amely a szülői ház és az iskola nevelési céljai és eszközei körüli különbségben mutatkozott. A college rendszerű nevelés előnye különben is annyira nyilvánvaló, hogy azokat itt külön taglalnom nem kell; a kulturerősség nagyobbik részének ifjúsága

ma már ilyen nevelésben részesül.

Addig is azonban, amíg a zsidó internátusok ügye anyagilag megvalósítható lesz, a családjukat veszített tanítók magányán azzal is segíthetünk, ha kis családjuk helyett megnyitjuk előttük a zsidó közösség vagy családijához vezető kapukat és ha ez a zsidó közösség látni akar, szeretettel fogadjon őket. A zsidóságba vezetés egyik fázisa a zsidó szellem és kultúra világának megismeretése és megszerettetése. Mert csak az a zsidó ifjú erényes, aki ismeri és szereti a zsidóságot. Ennek elérése a zsidó iskola feladata. Ha ezt megvalósítja, egyszerre segít melegség után vágyódó, magányos zsidó fiataljaink és a zsidóságban. A zsidó iskola haladó szellemű pedagógiai szempontok megszeretése között, az etikai és kulturális értékek megszerettetésével a zsidósághoz visszavezető ut követésére kívánja nevelni tanulóit, vissza akarja vinni a már-már elveszített látszókat a zsidósághoz, ahár itt, akár Erec Jisraëlnen.

Széder-esték

Má nistánó... Miben káron bözik? A felszabadulás ünnepét ünnepeltük, talán a legszebbet valamennyi ünnepünk közül. A legszebbet, mert huszötöt év óta ez volt az első, valóban szabad pesáchanok. Igaz, talvoly ilyenkor is szabadok voltunk már, de az állt borzalomok még nyomot hagytak lelkeinkben, elhurcoltjaink sem voltak még velünk és kovácsalalan kényerünk sem volt még. De most felszabadult lelkeink minden áhitatával szállt munk az Egek Urához. Köszönjük Neked Urunk, hogy ezt megtettük. Köszönjük, hogy megtörtét modern járaóknak testvéreinket irtó hatalmát. Köszönjük Urunk és alázatos szívvel kérünk, hogy azok, akik még nincsenek közöttünk, most már száraz lábbal járassanak keresztül a szenvedések Vörös tengerén és legközelebbi ünnepünkön már velük együtt rengessék dicséretet adó Urunk.

Ezeket a gondolatokat fejezték ki a Vesszlényi-utca 13. és 14. szám alatti, a Dózsa György-úti és Fürst Sándor utcai, valamint a többi Joml konghák széderestjein a szédertadók. Az ünnepi estéken sokszáz szegényt láttak vendéggül, de természetbeni adományokkal azt is lehetővé tették, hogy a szegények otthon is megünnepelhessék a pesáchant. (h. 67.)

IGEN és NEM

IGEN jól emlékszünk még Sztálin, Roosevelt és Churchill ama néhány év előtti nyilatkozatára, amelyet a moszkvai, newyorki és londoni rádiók röpitettek világgá a fasizmus átkos korszakában. Ez a nyilatkozat figyelmeztetett mindenkit, akit illetett, hogy egyetlen fasiszta gonosztevő sem kerül el a sorsát, a földkerekség bármely pontjára menedül is.

Sztálin, Roosevelt és Churchill e deklarációja jut eszünkbe, amikor Héjjas Ivánnak az ausztriai francia zónában történt elfogatásáról szóló híreket olvassuk.

Héjjas Iván is előkerült! Héjjas Iván is megvan, hiába akart elrejtőzni a tiroli hegyekben!

Ez a gonosz és vérengző tömeggyilkos volt az uttörője minden későbbi tömegpusztításnak. Ő volt az elődje Endre Lászlónak és Bakó Lászlónak. Ő volt a szellemi előőse Sztálin Ferencnek. Hogy Héjjas Iván közben, az ugynevezett „át-konszolidáció” éveiben, hivatalnokoskodással próbálta fedlétetni a hozzálapadt vért és miniszteri osztályfőnökségig vitte, az nemcsak rá jellemző, hanem azokra is, akik őt iróasztalhoz juttatták. *Sohasem szabad elfelejteni, hogy mit művelt a „kecskeméti rém”, akit a Népbíróság kétségtelenül úgy bántet majd meg, ahogy megérdemli!*

NEM érdektelen az a néhány mondat, amellyel dr. Klumák István ügyvéd egy ismert fasiszta ügyében tartott népbírósági védőbeszédét befejezte.

— Arra kell kérnem Önöket: — mondotta dr. Klumák István a Népbíróság tagjai felé fordítva —, hogy ne az öszövétségi „fogat fogért, szemért szemért” elv alapján ítéljenek, hanem tekintsenek az Ujszövétségre, amely azt hirdeti, hogy „aki téged követ dob meg, dob vissza kenyérrel.”

A népügyész — kézbeszőlős formájában — nyomban figyelmeztette a védőt, hogy az Öszövétség sem áll a bosszuotápnán.

Mi pedig mindössze arra a Hillétre hivatkozunk, aki Herodes uralkodása idején élt és negyven évvel megelőzte Jézust. Ez a Hillél, akinek alakját főképp a *Babiloni Talmud* örözte meg az utókor számára, lépten-nyomon azt hirdette, hogy az emberszeretet áll a zsidó tanok összességének középpontjában.

Amikor egy pogány a zsidó tanok lényegét kérdezte tőle, Hillél azt felelte:

— Ami gyűlöletes neked, azt ne tedd embertársaidnak; ez az egész Törvény, a többi csupán magyarázat.

Ha az ótestamentumi zord-ság mellőzését kérő védő védeuce eljutott volna félig-

meddig ilyen szellemi magasságba, akkor nem követte volna el azokat a bűncselekményeket, amelyek alapján másfele magasságba került: az akasztófára.

IGEN tömören foglalta össze — a szlovákiai jelenségekkel kapcsolatos cikkében — véleményét a „neoantiszemitizmus” című tünetekről a *New York Times*, amely szerint: ez az új antiszemitizmus nem egyéb, mint azoknak az embereknek a jogtalan megmozdulása, akik dühösek a régi lakóikat és ingóságait visszakérő zsidókra.

„A neoantiszemitizmus — írja a *New York Times* — túlvoltól sem eszmei jellegű, hanem egyszerű és őszön üzleti jelenség.”

Megismételjük: üzleti jelenség! Az. Semmi más.

NEM kell kommentár ahhoz a glosszához, amelyet a *Magyar Református Ébredés* című új folyóiratban olvastunk és amely így hangzik:

„Múltkor egy társaságban felháborodva beszélt valaki egy zsidó emberről, aki nem tud neki megbocsátani, sőt megtorolta a rajta esett sérelmet. Egy ideig keserű szájjal hallgattunk, azután vita helyett, a következő két kérdést tettük fel neki: 1. Bántotta-e a zsidó embert? Válasz: bántottam! 2. Meg tudott-e bocsátani a zsidó ember? Válasz: nem tudott! 3. Szép dolog-e ez? Válasz: nem szép! 4. Rajta esett-e sérelem az ő megtorlása miatt? Válasz: csell! 5. Hát te meg tudsz-e bocsátani neki? Válasz: nem is akarok! 6. Szép dolog-e ez? Válasz: az más, én keresztény vagyok! Kommentár helyett, hadd kérdezzünk csak ennyit minden olvasónktól: Biztos, hogy keresztények vagyunk?”

IGEN furcsáljuk, hogy szinte hétről-hétre újabb és újabb létező előadásokat hirdetnek itt is, ott is, ahelyett, hogy arra fordítanak mindenütt az erőt, hogy megfelelő lelki tartalommal és szellemi utmutatással lássák el a fasizmus évtizedeiben ideológiai zürzavarba került híveket.

És mégjobban furcsáljuk, hogy az ilyen létező előadásokat a végén könyvekben is kiadják.

Ezt abból az alkalomból tartjuk szükségesnek leszögezni, hogy kötetbe gyűjtve került

GYORS napszemüveg javítás *Optifot* lencsétől 40.

most a nagyközönség elé a „Keresztényeknek a zsidóságról — zsidóknak a kereszténységről” című előadás-sorozat, amely — bár sok kiváló és tisztaszövedéku igehirdető szerepelt a pódiumon — nem volt alkalmas arra, hogy elmélyítse és megszilárdítsa a felekezeti megbékélés ügyét.

NEM egyszer, de többször is el kell olvasni az *Uj Szó*-nak, a Vörös Hadsereg magyarországi napilapjának a *Zsidókérdés a Szovjetunióban* című cikkét, amelyet Vaszilij Tyerentyev, a Vörös Hadsereg gárdaőrmegeya írt.

A cikk Sztálin következő szavaival kezdődik: „Az anti-szemitizmusnak a kizsákmányolók látják hasznát, mivel az, akár a villámhárító, megakadályozza, hogy a dolgozók ökle a kapitalista kizsákmányolásra lesújtson.”

Valóban: a cári Oroszországban és — hozzáteljük — a feudális Magyarországon, de másutt is, úgy történt minden, ahogy Sztálin mondotta. Az uralkodó osztályok az antiszemitizmus maszlagával akarták eltérteni a feltörő népretegek figyelmét a szociális problémákról.

A Szovjetunió, amely megmutatta az orosz népnek igazi problémáit és a felomelkedés útját, megszüntette a zsidókérdést is, amelyet a cárizmus minduntalan népbántásul alkalmazott.

Igaza van Vaszilij Tyerentyev-nek: „A szovjet rendszer kizárja az antiszemitizmust.” De ennél is tovább mehetünk: nemcsak a szovjet demokrácia, hanem minden igazi népi demokrácia kizárja az antiszemitizmust. Így tehát joggal várhatjuk a magyar népi demokrácia megerősödésétől — az antiszemitizmus kiküszöbölésétől...

SÓS ENDRE

Két kiváló tudósunk kapott egyetemi katedrát

Két kiváló tudósunk nyerte el az utóbbi napokban az egyetemi katedrát: szántói Körössy Kornél dr.-t nyilvános rendes egyetemi tanárnak nevezték ki és Goldziher Károly dr.-t a címzetes rendes egyetemi tanársággal tüntették ki. Körössy tanár az élettan területén buvárokodik és különösen az életvagyomány és örökléstan kutatásai eredményeivel tűnt fel. Goldziher tanár a mennyiségtan tanítás módszertanában, valamint a biztosítási és a statisztikai matematika terén ért el jelentős eredményeket. Miniketten kiváló apák fiai: Kö-

rössy József, Budapest főváros statisztikai hivatalának igazgatója, nemzetközileg elismert szakfokantélye volt; Goldziher Ignácnak, a világhírű orientalistának munkásságát nem kell olvasóinkkal megismertetnünk. Mind a ketten életük részt vesznek felekezeti életünkben is: Körössy Kornél dr. éveken keresztül vezette a „Pro Palestina” mozgalmat, — Goldziher Károly dr. a budai hitközség keretében fejtett ki üdvös tevékenységet, főképp az iskolaügy, valamint a hitközség nyugdíjpénztára körül

S. E. dr.

Mindent és mindig!

BIVATCSARNOK
RÁKÓCZI-ÚT 70-76

424-333

Munkaszolgálatos szemtanu három ismeretlen tömegsírrol

[Kaptuk a következő levelet: **Uj Élet** Tekintetes Szerkesztőségének, Budapest

Nb. lapjuk egyik számában olvastam, hogy munkaszolgálatosok sírjának felkutatására kegyeletes akció indult. Ugy hiszem, szolgálatot teszek ennek az akciónak, ha felhívom b. figyelmeztetést három olyan tömegsírra, amelyről kevesen tudnak és így valószínűleg Önöknek is még róla értesülése.

Századunkat (106/17) 1945 február 4-én adták át a vasmezei Körmentől kb. 12 km-re északnyugatra fekvő Strom nevű oástrák határmenti városkában az SA szervezetnek. Itt rövid idő alatt mintegy 600 munkaszolgálatos került össze. A vármáhszólól egy kb. 200 méterre lévő elhagyott vámsórlaktanyában helyeztek el bennünket. Parancsnokunk egy Schmidt nevű SA törzsrörmester volt, mondanom sem kell, hogy ez a gyilkos életünk feletti korlátlan hatalommal rendelkezett. Ez az ember kisebb szabálytalanságok miatt négy embert sajátkezüleg megölt meg. Ezek között egyik Ernö nevű bihari fiu, ugy emlékszem Margittára való volt, már akkor két éve bajtársam, akinek a temetésénél magam is megérkeztem. Nevezettnek a névjegyét a szálláskörlet mellett van, ahol kb. még 24 ember fekszik egyéni sírokban. A négyen felüliek, a köztünk később kiöltött flecktifusz áldozatai lettek. Ezek közül névszerint a következők voltak hosszabb időn keresztül század társaim: Weisberger Jakab, Hajduszentmária való, Szöllösi Mihály (Szarvasi), Szolovits Bini (becépdóv) debreceni, Benjámin Károly békéscsabai fiuk. A többiekkel később, Stremben kerültem össze, emiatt nem tudom őket névszerint felsorolni. Ezeket a fiukat még mi temettük meg és rendes dombot emeltünk följük, így a sírok könnyen felismerhetők.

A következő tömegsír, amelynek történetét most fogom leírni, nem tudom hol van, annyi bizonyos, hogy elhelyezési körzetünkhez közel kell lennie, talán Strem község lakói tudnak közelebbi adatokkal szolgálni.

A németeknek történt átadásuk utáni napokban felszólították a táborot, hogy jelentkezzenek azok, akik betegnek érzik magukat, vagy gyógykezelésre szorulnak, elviszik kórházba őket, ahol rendes gyógykezelésben lesz részüik és felgyógyulásuk után mindenki visszamehet csoportjához. Megértették, hogy mentőautó fog érni jönni. Ezzel szemben másnap reggel közönséges paraszolgálatot küldtek a szálláskörlet elé, a felkent 23 embert székre a székerekre felrakták, vitték a közeli erdőig, ott leállították őket és ott kezdve meggyújtották. Néhány nap

mulva egy Hitler-Jugendbeli bevezette el bajtársaimnak, hogy ott az erdőben kivégezték őket és közös sírba eltemették. Század társaim közül Láng József debreceni, Tevan Pál békéscsabai és Herskovits Péter berettyóújfalui fiuk lettek itt halálukat. Köztük volt még Grossmann Andor debreceni tényleges szolgálatos, aki egy másik századdal került oda.

Ilyen módon vitték el és végeztek ki a flecktifuszosok közül néhány nap mulva még 7 bajtársunkat, akiknek sírja valószínűleg az előbbieik közelében van. Ezt a hét bajtársat közelebből nem ismerem, annyit azonban tudok, hogy volt köztük egy frontotjárt 15 éves kisfiu, akinek a nevét már nem tudom, de ugy emlékszem, Miskolcra való volt.

A harmadik tömegsírnak szintén közvetlen a szálláskörlet közelében kell lenni és története a következő:

1945-i Pészach első napja reggelén az oroszok gyors közelítése következtében az egész tábort összeállították és nyugat felé utnak indították. A szálláskörlet mellett volt elhelyezve a tábor kórháza egy istállóban, ahol ekkor kb. 70 tifuszbeteg feküdt. A betegek közül azok, akik lábra tudtak állni, beállottak közelem és próbáltak velünk jönni. Ezek, mintegy huszan, utközben elhullottak. Közöttük volt dr. Ehrmann Géza Gyomára való, de Debrecenbe elszármazott fiatal orvos, aki, miközben bajtársai százainak életét mentette meg, maga is flecktifuszt kapott éppen a legkritikusabb időben, nem tudott velünk gyalogni, lemaradt és az utfélen SS golyó végzett életével. Emberi nagyságáról és önfeláldozásáról érdemes volna az utókor számára példaképet állítani, s azért történetét külön fogom megírni, megkérve a t. Szerkesztőséget, hogy lapjában azí közlőttéve, neki emléket állítson.

A kórházban maradt mintegy 30 belegre vonatkozólag a már említett Schmidt nevű SA gyilkos azt az ígéretet tette táborunk zsidó vezetőségének, hogy semmi bántódásuk nem lesz és parancsot adott — állítása szerint — Strom község előljáróságának, hogy míg az orosz csapatok megérkeznek, a község terhére eltemessék őket. Ezek közül mind a mai napig egyetlen ember sem került elő, amiből arra lehet következtetni, hogy ez a náciügylő sajátkezüleg az utolsó pillanatban kiirtotta őket. A környékbeli lakosság arról a sírról is tud felvilágosítást adni. Az oltmarad-

Hátizsák
Royal üzletházban
Teréz-körtut egy/c.
Bákóczy-ut 57/b.

tak közül Berger Dávid debreceni, Weisz Mór berettyóújfalui, Goldstein Izák téglási bajtársaim nevőre emlékszem. Berger Dávid és Goldstein Izák önként vállalkoztak a tifuszbetegek ápolására, megkapták a betegséget, ott haltak meg a többi betegekkel együtt mint a zsidóság mártirjai.

A strómi tábor 16 napi irtózatok nélkülözések után, az Alpokon keresztül, az ut fáradságmaitól erősen megtizedelve Mauthausenbe, majd innen tovább, Gunkirchenbe került, az itt elhunytak tömegsírjáról már gondoskodtak az amerikai felszabadító csapatok, de ezek a részletek már közismertté váltak, éppen ugy, mint az eisenzeri vérengzés részletei, melynek a sorok közlője szintén szemtanuja volt.

Tudomásom szerint az eisenzeri tömegsír kihantolása már megtörtént és bizonyára többen küldtek már be az ottani áldozatokról névsort, mégis szükségesnek tartom felsorolni azokat, akiknek nevei eszembe jutottak

régi bajtársaim közül: Gruber József szolnoki származásu, Orosi József néven közismertté lett fiatal költő, aki Ilettai Jenő baráti köréhez tartozott, Spitzer, Ábrahám hajdunánási, Spitzer, Zsigmond balnazuvárosi, Jakab Lázár felvidéki ruszin gyerek, Ehrenfeld György békési női szabó. Ez utóbbiról nem állítom határozottan, hogy ott van eltemetve, mert a nagy vérengzésnél csak megsebesült a nyakán és rövid idő mulva halt meg.

Amennyiben adataim kiegészítésre szorulnak, a legnagyobb készséggel állok rendelkezésükre.

Teljes tisztelettel
Dr. Wilhelm György
Debrecen, Piac-u. 49.
*

A magunk részéről köszönjük a levélíró adatait s példáját követésre méltónak találjuk, mert az ilyen adatok segítségével lehet elsősorban a tényeket megállapítani, másodsorban az esetleges intézkedések megtételének lehetőségét elősegíteni.

Hadifogságban levő munkaszolgálatosok hozzátartozóinak nagygyűlése

Egy éve már, hogy felszabadultunk, de munkaszolgálatos apáink, fiaink és testvéreink, akiket az elmult fasizma uralom, mint a haza ellenségeit megkínzott, irtott és pusztított, akiket fegyvertelenül dobott a legnagyobb tűzbe, még mindig hadifoglyokként sanyalódnak messzi táborokban. Még mindig nem térhettek vissza otthonaikba, akiknek csak az volt a bűnük, hogy zsidóknak születtek. Itthonmaradt hozzátartozóik egyre reménykedtek, hogy visszatérnek. Ha nem ma, hát holnap.

Az elmult napokban hírdemény jelent meg a lapokban — így az Uj Életben is — mely értekezletre hívta a hadifogságban levő munkaszolgálatosok hozzátartozóit. A felhívásra április 14-én a Royal kávéház nagytermében tömegesen jelentek meg a hozzátartozók. A nagyterem szűknek bizonyult és a kiszorult közönség megtöltötte a teremmel szomszédos kávéház helyiségeit is.

Dr. Perényi Zsigmond nyitotta meg az egygyűlést értekezletet, majd Vánor Sándor ismertette a gyűlés összehívásának előzményeit. Arnstein Arthur a mozgalom kezdeményezője szólalt fel ezután és

zokogástól elfúló hangon szólt a hadifogságban levő munkaszolgálatosok hozzátartozóinak kétségbeesítő helyzetét, akik nem tudják, élnék-e még apáik, fiaink és férjeik. Beszédét gyakran szakították félbe a jelenlevők szenvedélyeshangú közbeszólásai, melyekben követelték, hogy véreik hazahozatala érdekében végre történjen valami. Bálint Imre, a Világ főmunkatársa azt tanácsolta az értekezletnek, hogy egységesen lépjenek fel és erőteljesen követeljék az illetékesektől a szükséges intézkedések megtételét. Az Országos Musz Szervezetnek e kérdésben kifejtett munkájáról dr. Dániel Miklós és Kádár László tájékoztatták a megjelenteket. Az értekezlet elhatározta, hogy ügyeinek vitelére a jelenlevők közül szűkebbkörű intézőbizottságot választ. Ennek megtörténte után felhatalmazták az intézőbizottságot a szükséges intézkedések megtételére.

Keméljük, hogy a mozgalom, amely mögött ilyen hatalmas tömeg áll, meg tudja valósítani célkitűzéseit, melynek eredményeképpen oly sokat szenvedett munkaszolgálatos testvéreink rövidesen megtérhetnek családjuk körébe.

KECSKEMÉTI GYÖRGY

JÖJJÖN BIZALOMMAL! ELADHAT — VEHET!
Brilláns, ARANYAT, ezüstöt, órákat, porcellán, szőnyeget, gobelineket, más képeket.
RÉGISÉGET
Szakírálat
Kammermayer Károly-u. 3.

HOGY TÖRTÉNT?

XIX.

A magyar zsidóság tájékozatlansága — Eichmann, Endre, Ferenczy megteszik az előkészületeket a deportáláshoz. — Az újpesti hitközség könyörgő levele — Kísérlet a kassai zsidóság megmentésére

Kéremnyire is hibeletlenül hangzik, mégis történelmi és igen jellemző tény, hogy a magyar zsidóság a megsemmisítő táborok, borzalmairól és a deportálások részleteiről 1944 május hónapnak közepéig majdnem semmit sem tudott. A kördöntött fekvő államokból: Németországból, Ausztriából, Lengyelországból, Romániának bukovinai és moldvai területeiről, majd a távolabbi államokból: Franciaországból, Belgiumból, Hollandiából és végül Olaszországból és Görögországból 100 ezer számára hurcolták el a zsidókat a lengyel haláltáborokba, amelyek a magyar határtól csak néhány száz kilométer távolságban voltak — s a magyar zsidóság mégsem eszmélt fel. Közudományossá csak az vált, hogy a német zsidóságot Lengyelországba deportálták és Lublin környékén — „helyezték el” — őket, ahol iszonyatos körülmények között „dolgoznak” — de a megdöbbentő valóság sötét-ségben maradt. Tudtunk részleteket a bécsi deportálásokról, bécsi testvéreink „fémömléséről”, először bizonyos utcákba és házaikba való elűzéséről, majd az ottani zsidók elszállításáról, de sorukat követni nem tudtuk, *ködbe veszttek*. A háború folyamán itt-ott megjelent egy-egy célzatos hír a naturalizált francia zsidók munkakapcsolatáról, majd a holland zsidóknak Lengyelországba való szállításáról, — de mindezek, mint messze távolságban történő események, elcsúsztak a magyar zsidóság mellett. 1941 január elején híve terjedt annak, hogy Budapest egyik külső pályaudvarán olasz zsidókkal teli vasúti szerelvény áll és a kocsiiban bezárt szerencsétlen testvéreink jajgatva könyörgőnek vésztek; azonnal hivatalos lépések történtek, hogy a valóságot megtudják és segítséget nyújtsanak. Sombor-Schweinitzer, a rendőrség politikai osztályának vezetője ez válaszolta, hogy „mind ez csak mese”. (A későbbiekben, az ismertetendő „auschwitzi jegyzőkönyvből”, ki fog látni, hogy valóság volt!) Még a legtöbbet a szlovákiai eseményekről tudtunk. Ismerteztünk, hogy több száz szlovák zsidó leányt becsúszta a cselekre Német- és Lengyelországba vittek, hogy több helyen Szlovákiában zsidók részére munkatáborokat állítottak fel, ahova a lakóhelyükről elhurcolt zsidókat beherelték és az is, hogy sok száz szlovák zsidót a Hlinka-gárdisták „munkára vittek Lengyelországba”. Ugyanekkor azonban azt is tudni véltük, hogy egyes városokban maradtak zsidók, még Pozsonyban is. A Magyarországról származó zsidóknak kamenc-podolski

tragediájáról is tudtunk. Ezek azok voltak, akiket a „Keok” 1941 nyarán, mint „nem magyar állampolgárokat”, erőszakosan átért a magyar határon és őket Galiciában az SS-ek lemészárolták. Körülbelül ennyit tudtunk a deportálásokról, nem többet.

Ha ennek a bűnös tapasztalatlanságnak okát

keressük, azt több körülményben találjuk meg. A háborús viszonyok között a hírszerzés rendkívül nehezebbé vált; a fasiszta terror kegyetlen kínzásokkal sújtotta a „vérszír terjesztőket” és ezért a legelőbbben féltek továbbadni a véletlenül megadott értesüléseiket. (Az auschwitzi haláltábor 1942 óta létezett és működött és ott már több millió zsidót pusztítottak el, amikor „Oswienzim [Auschwitz] nevet” még nem is halálolta az magyar zsidóság.) A megsemmisítő táborok borzalmait nem juthattak a nyilvánosságra, mert zsidó azokból ki nem szabadulhatott. (A legelső menekült, néhány szlovák zsidó volt, akiknek 1944 áprilisában sikerült megszökniük, Svájcba kerültek és a velük felvett jegyzőkönyvet eljuttatták Budapestre. Ezek voltak az „auschwitzi jegyzőkönyvek”, amelyek végül is észre kapták a magyar zsidóságot.) Ezekben a táborokban a beosztott SS katonák — amint éppen a nürnbergi perben elhangzott vallomások-

ból tudjuk — csakúgy a legzörgőbb titoktartást fogadták meg. (A „rabzolga fogvatartásban” nevelt náci ilyesmit meg is tartottak.) Mindezekhez az is járult, hogy a magyar zsidóságot évtizedeken át arra nevelték, hogy a külföldi kapcsolatok ne érdekeljék, azokat sokra ne becsüljék. Ennek folytán saját-egyes struccpolitikát folytattak, fejét a homokba dugta, azt gondolta, hogy a mit ő nem lát, az nem is létezik. Ebben a mester-ségek ködben fejlődött ki az a bűnös optimizmus, amely elhitette, hogy egész Európa zsidósága elpusztulhat, de nálunk nem lehet baj; a néhaiay előrelátó pedig defetizmusmal vádolták és még 1944 első hónapjában is naiv butasággal ismételgették: „megszűnt”. A német megszállás okozta

közvetlen veszedelem bekövetkezését

sem akarták elhinni és amikor már a deportálások is megkezdődtek, minden országgréz és minden város zsidósága saját-magát megmenthetőnek vélte. Először a hadtáptérséget „körültéséről” beszélték és amikor már az egész vidéket elvitték és Újpestre is sor került, azt gondolták, hogy a deportálás megáll a főváros határainál. Amikor a főváros környékének zsidósága is ellátni, a budapestiek bebeszélték maguknak, hogy ami vidéken volt, itt nem lehet-egyes. Ugyanez a rövidlátás a sárka foltban csak „megszűnt”

látott, a gettókból való tömörítésben is csak „emberes lenésget”; — holott a Budapest-ten nagy számban lévő szlovák menekültek figyelmeztették, hogy a németeknek egy szavuk sem igaz, minden országban, ahova belettek a libukat, hasonló szelid szavakkal kezdtek, mint nálunk és végül véres deportálásokkal fejezték be „tevékenységüket”. Gábor Jánosban, a Zsidó Tanács hatóságokkal érintkező csoportjának vezetőjében, a megszállást követő hetekben kétségek merültek fel és egy alkalommal — trízatos aggodalmaktól gyötörve — megkérdezte Eichmann, hogy nem-e kell tartani a deportálásokról? A válasza az volt, „hogy ha a zsidók nem csatlakoznak a rutén partizánokhoz, vagy Tito csapatához, ilyen drasztikus eszközökre nem fog sor kerülni”. Ennek a beszélgetésnek lére ment — és elhitték. Pedig most már tudjuk, hogy 1944 április első hetében Eichmannék és Endre a belügyminisztériumban való tanácskozáson elhatározták a magyar zsidóság deportálását.

Az első hír a deportálásokról

szinte egyszerre érkezett Nagykanizsáról és Munkácsról — április 27-e és 30-a között. Amíg a munkácsi deportálások még el lehetek hűtő, hogy összefüggésben vannak a harci eseményekkel és hadtáptérséget kúritásával, Nagykanizsára vonatkozásban ez nem állhatott meg. Bár itt a Titó-csapatok betörtével igyekeztek megnagysárvani a történeteket.) Nagykanizsán a legbrutálisabban, Szombathelyről oda vezényelt rendőrökkel, a helyi hatóságok közreműködésével, április 27-én beherelték a város zsidóságát az ódon templomba, — ahol egykor I.óv Lápót prédikált. Majdnem — „kelj fel, bélos zsidó” — kiállással vették be a zsidók lakásait és így hajtották ki őket házaikból. Így érte utól a végzet a legszímitálabb magyar zsidó közösség egyikét és néhány nap múlva a munkaképes fiatalabb korosztálybeliekkel ismeretlen helyre elszállították. Azt mondották, hogy Gödöllőre vették őket munkára, pedig a vonat Auschwitzba ment. Ezt azonban akkor (április 30-a körül) a magyar zsidóságból seki sem tudta és úgy látott, hogy tényleg valami munkakapcsolat voltna szó, mert a fiatalabb korosztályból valokat válogattak ki. Pedig már akkor elhatározott dolog volt a magyar zsidóság deportálása — és magyar részről a közvetlen végrehajtó személyt is kijelölték: Ferenczy László csendőrezredes személyében.

Ferenczy László

a világtörténelem legpazarabb gyilkosai közé tartozik. A gyűlölet esztendőben 46 éves volt és a csendőrséget, aki a magyar-ság érzékes történelmi a leg-

TAKARITÁSNÁL...

FREGOLAN paszta

fürdőkád tisztításhoz

FREGOLAN paszta

mosdó, vízvezeték tisztításhoz

FREGOLAN paszta

fehér ajtók, ablakrámkák lemosásához

FREGOLAN paszta

konyhakő, parkett síroláshoz

FREGOLAN paszta

hőfehérre tisztít — nem karcol

Gyártja: REICHENTHAL EMIL ÉS BÉLA
Budapest, VIII. ker., Szeszgyár-u. 1/5

szegyetesebb sárral mocs-
koltá be. Bár azt állítja maga-
ról, hogy apja főszolgabíró, és
anyja bírói családból szármak-
zott és elődei között nem volt
zsidó, jelleme egészen más volt,
mint a magyarnak mondható.
Kegyetlen és alattomos volt,
készinű és nyegle, aki egyfelől
a katonatiszt mocsoktalan para-
djával hivalkodott és Horthy
kormányzó rendíthetetlen híve-
nek vallotta magát, de ugyan-
akkor a németeknek segédkezett
és azoknak utasításait tulci-
láva hajtotta végre. Noha Bu-
dapesten csak május végén tűnt
fel alakja a zsidóság előtt, a va-
lóságban a kezdetől fogva mit-
senben benne volt a keze.

A deportálásokat előleg ép-
ítős 6-án a helyigminisztérium-
ban Bakynál lefolyt tanácsko-
dásan határozták el. Erre az
alkalomra Baky magához hi-
vatta a csendőrség és rendőr-
ség vezetőit és a polgári ható-
ságok fejeit s itt Baky már
írásban kiadta a deportálásokr-
ra vonatkozó rendelkezéseket
és közölte, hogy azoknak in-
tázását Endre László fogja át-
venni. A deportálásokat kezdő-
napjait Eichmann állapította
meg és közölte Ferenczyvel,
akinek első állomása Munkács
volt. Itt a helyi akciót
Ferenczy irányítása mellett
Tölgyessy Viktor csendőrezredes
intézte, de Ferenczy ellenőrizte
és az ő szellemében jártak el.
Április 26-án Munkácson Endre
örökleletet tartott, ő elnökölt,
de a részletes utasításokat Fe-
renczy adta meg. Parancsba
mondotta, hogy: kivétel nélkül
mind a személyeket, felvéreket és
nyeres házaságban lévőket is
el kell szállítani. — „A depor-
tálásra kijelölt helyi lakossá-
got tekintet nélkül a vasúti
szerelvények befogadó képessé-
gére, be kell szorítani a vágó-
nyakba.” Ő szerezte be a vágó-
nyak bezárásához szükséges la-
batokat és záró láncokat. Kö-
nyörtelenül elrendelte, hogy a
betegket is el kell vinni a
kórházakból és a gyermekeket
is az állami gyermekmenhe-
lyekről. Az ő kezéhez fűződik a
németek bábaszanyakkal való
gondatlan mozdításának gondo-
lata — bár vallomásaiban igye-
kezett ezt Endrére kenni. Fe-
renczy május első napjaiban
már megjelent Munkácson és
Lullay Leó csendőrszázadosal
és Zöldi SS századosa vált
csendőrtiszttel, ott beszélt
meg a Kassáról indítandó de-
portálásokat. Erről a „tanács-
kozásról”, amit büntetőjogilag
gyilkosságra való előkészület-
nek szoktak nevezni, Ferenczy
így nyilatkozott vallomásaiban:
„Megállapítottuk, hogy Kassa
állomásra szállítás szerelvény-
nyel indítjuk utba a deportá-
landókat. Kivételt a külföldi
állampolgárságu zsidók képe-
nek, kik előzetesen kiemelen-
dők a táborokból és rendőr-
égi jogdában helyezendők el,
hogy a többiek elszállítását ne
lassák. A szerelvények jelzése
D. A. Umsiedler, német mun-
dás kitélepülés lesz”. Egy sze-
relvény 3000 főt szállít. Ah 45

G. jelzésű kocsiból, kocsiként
70 fővel, podgyással együtt.
Súlyos beteg zsidók és hozzá-
tartozói az illető helyre nézve
megállapított utolsó csoporttal
mennek. Kórházi vonat lesz
orvossal és ápolónővérel és
ezekkel mennek a zsidótanács
tagjai és a kétes állampolgár-
ságaik. Mennek a légó és
munkaszolgálatos orvosok és
gyógyszerek is. A kocsik le-
lesznek zárva s figyelemmel
kell lenni arra is, hogy ha né-
met vonatok lennének besorol-
va, — miután ezek lakattal nem
zárhatók — előzetesen egy 30
centiméter hosszúságu lánc ösz-
releendő fel és ez fogandó ösz-
sze lakattal.”

A deportálási előkészületekhez

tartozott, hogy május 10-ike
körül Ferenczy, Endre László-
val és Eichmannal „ellenőrző”
körutat tett. Ekkor beszélték
meg a vidéki zsidóság elszállí-
tásának részleteit. Endrének az
volt a kívánsága, hogy a de-
portálásokat céljaira csendőrség
álljon rendelkezésére, s Endre
örömmel tett eleget ezen kí-
vánságának.

Miért a pozsonyi zsidóság?

Ferenczy vallomásaiban támpontot találunk arra, hogy —
amint a későbbiekből kitűnik —
miért éppen a pozsonyi zsi-
dóság szerzett először hírt a
készülő magyarországi depor-
tálásokról és azok menetrend-
jéről. Tekintettel arra, hogy
Kassa—Auschwitz vasútvonal
részben Szlovákia megy át, a
németek a vasúti kocsikat Szlo-
vákiából irányították Kassa
felé és a vasúti igazgatást is
onnan intézték. Ferenczy erre
vonatkozóan a következőket
adta elő: „Endre előbb enli-
tett körutját illetőleg pár na-
pon belül felkeresett még en-
gem Wiesliceny Hauptstrum-
führer és közölte velem Eich-
mannnak azt a kívánságát, hogy
a helyigminisztérium XX. osz-
tályától egy tiszet kérjek ki-
rendelni, aki egy német-szlo-
vák-magyar közös bizottságban
Pozsonyban és Bécsben a szállí-
tás részleteit az ottani vasúti
igazgatósággal tárgyalja. Ezt
követő napon a németek ezen
kérését jelentettem és javasol-
tam ide a kassai kerületi pa-
rancsnok helyettesét kirendelni,
akiről tudtam azt, hogy töké-
letesen bírja a német nyelvet.
Amikor innen irodámba visz-
zatértem, dr. Lullay Leó szá-
rados jelentette nekem, hogy ez
már tárgytalan, mert Eichmann
öt és egy másik Hauptstrum-
führert jelölte ki ebbe a bizott-
ságba.”

Minderről a magyar zsidó-
ság semmit sem tudott. A ta-
nácsi hivatalhoz tartozott „vi-
déki osztály” Goldschmied Józ-
sef vezetése mellett, „önfelal-
dozó” csoportja fiatalemberekkel
tartotta fenn az összeköttetést
a vidéki gettókkal, akik hamis

papirokkal, áruhában, kato-
nának, vagy vasutasnak öltözve
próbták a vidéki zsidóság-
nak telepéit megközelíteni, í-
letőleg azokba bejutni és hí-
reket hozni. Sokan közülük el-
pusztultak e hősiességükben;
bizonyos, hogy elsősorban
nekik köszönhető, hogy a vi-
dékről hírek érkezhettek Bu-
dapestre. Nemzsidó slig akadt,
aki ilyen hírszerzésre vállal-
kozott volna.

Az érkezett hírek megdöbbenők voltak

és hirtelen megvilágították a
helyzet igazt képét: a közvetlen
halálveszedelemet és azt, hogy a
Gestapo a csendőrség és a ma-
gyar hatóságok segítségével el-
határozta a magyar zsidóság
deportálását!

Ebben az időben a Sip-utcai

Felhívás

Hittestvéreink szives tudomá-
sára hozom, hogy a Sopron-
ban és környékén elpusztult
munkaszolgálatosok és sém-
munkások részleges névjegy-
rékét a következő helyekről
sikerült a Magyarországi Izr.
Országos Irodájának támoga-
tásával felkutatnom: Nagy-
cenk, Hildcség, Bull, Kópháza,
Sopron, Agfalva, Sopronbánfal-
va, Burgeraldból Siegendorf és
és Deutschkreuz községekből
sikerült listákat szerezni. Az
érdekeltek figyelmét különö-
sen az utóbbi két listára hi-
vom fel, mert ezidőig ezek elő-
tünk teljesen ismeretlenek vol-
tak. Miután Harka és Fertőrá-
kos községek nem vezettek fel-
jegyzéseket, innen nem volt
módban adatokat beszerezni.
Aki a listákon nem szereplő
elhunyt egyének adatait tudná,
az sziveskedjék ezt tudomá-
somra hozni, ugyanis az adat-
gyűjtést továbbfolytatom.

Davidovics Lajos
Sopron.

— Pestszentlimeri martírok
hozzátartozói közül, akik a
februári exhumálásnál nem vol-
tak jelen és azt utólag kíván-
nák, keressenek fel. Schwartz,
Éva-utca 22.

— Az Árvaház tahi nyári
telepére felveszi mindazokat a
gyermeket, akik a következő
tanévre kének felvételeit. Te-
kintettel a nagy érdeklődésre,
sürgős jelentkezés ajánlatos.
Vilma királynd-ut 25. Telefon:
221—207.

épület élete, az eddiginé! még
izgalmasabb és vérjagyasztó
elbeszélések színhelye lett.
Óránként jöttek oda a vidékt
gettókba szorított zsidó csalá-
dok hozzátartozói, akik a ki-
csempészett levelekből olvasták
fel a borzalmakat és gyakran
lehetett látni szinte észtelőssé
vált, agyoncsigázott, férgony-
lódott zsidó nőket, akik a vi-
déki gettókból a fővárosba
szütkél és a Sip-utcában ke-
restek monodéket. Ezek a kö-
zponti hivatal helyiségeiben, a
templom félrecső zugában hu-
zódtak meg és még hetek múlva
is annyira az átél szenvedések
hatása alatt voltak, hogy állg
lehetett tőlük egy nyugodt, ér-
telmes mondatot hallani.

MUNKÁCSI ERNŐ

(Folytatás: A pozsonyi bír-
adás. Az anschwitzl jegyző-
könyvek.)

AZ „UJ” A WASHINGTONI MAGYAR KÖVETNÉL

A newyorki Society Life be-
számol arról a látogatásról,
amelyet az „UJ” (United
Hungarian Jews of America)
vezetősége tett Szegedy-Maszárk
Aladár washingtoni magyar
követnél. Az amerikai lap sze-
rint: „A követ nagy érdeklő-
déssel és rokonszennvel hall-
gatta meg az United Hungarian
Jews of America segélyezési
terveit és sok jóakaratot mutá-
tott a magyar zsidók helyzete
iránt. Biztosította a küldöttsé-
get, hogy az új magyar demo-
krácia nem kíván különbséget
tenni polgárai között.”

HIVJON! JÖJJÖN!

Vessék: férfi és nő ruhát, fehérhe-
mőt, szőrmekabátokat, irógépet, por-
cellánt.

PETŐFI SANDOR-U. 2. (Átjáróban) és
KRISZTINA-KÜRUT. 119.
GERSTL—MAJOROSI.

Pályázat

A Bajai Izr. Hülközég pályázatot
bírdet

anyakönyvvezető főrabbi

állásra. Pályázhatnak a budapesti
Ferenc József rabbiképzőben képzett
két nyert rabbi. Határidő május 14.
Előjárdeág.

Írógépet vennék

Ajánlatokat kér Leopold Gyula
Budapest, Erzsébet-kürut 30.

Ne csináljon laKás gondot,
keresse fel

ifj. Nagyt

Pesteni VII., VAS-UTCA 5. — Budáni ALKOTÁS-U. 1.

Felhívás, amire sokan várnak

A szerkesztőség postája nap-nap után tele van a legkétségbeesettebb levelekkel. E levelek mindegyikében egy férfi vagy egy asszony panaszkodik el, mennyire nem bírja elviselni az egyedüllétet. Tudjuk jól, hogy vidéken a férfiak száma jóval több, mint a nőké, és nincs senki, aki ezeket a férfiközösségeket gondozza. Budapesten viszont a férj nélkül maradt asszonyok száma magas, asszonyoké, akik legtöbbször igen nehéz anyagi körülmények között tudják csak magukat és sok esetben gyermeküket fenntartani. Ezeknek az egyedülálló embereknek sürgős segítségre van szükségük, ha nem akarjuk, hogy végleg összeroppanjanak. S így csak örülünk, hogy annak a kezdeményezésnek, amelyet még 1945 tavaszán Dénes Béla dr. indított el s amelyet akkor még nem értettek meg, talán azért, mert még mindenki remélte szerettei visszatértét, most olyan folytatója akadt, mint Berg József dr. kispesti főrabbi, a híres „internálótáborok rabbi"-ja, aki a Degob, a magyarországi zsidók deportáltakat gondozó országos bizottsága nevében jelentős felhívást bocsátott közre.

Szeretnők tudni, kik azok,

akik a napról-napra szomorubb bizonyosságban eljutnak odáig, hogy céltalanul maradt életüknek célt szerezzenek, akik életársat keresnek, kik azok a zsidó fiatalok, akik szülő nélkül maradtak és akiknek legjobb lenne minél hamarabb támaszt találniuk, szeretőket olvasni azoknak az írásait, akikben felmerült ennek a megoldási lehetőségnek a gondolata, szeretőket, ha mindenki úgy írna meg levelét, ahogyan Édesapjának írta, vagy mintha nagyon jó és őszinte, igaz barátjától kérne tanácsot. Nemcsak azért, mert rabbi írja ezt a felhívást, amelyről úgy érzi, hogy szegény, megmaradt zsidó emberek számára az életbe való visszatérés egyetlen útját mutatja meg, hanem azért is, hogy — amennyire emberileg és igaz szívvel lehetséges — az igazán egymáshoz valókat megtaláljuk és egymáshoz vezessük. Munkánkat a Degob védnöksége alatt folytatjuk és talán nem is kell hangsúlyoznunk, hogy nagyon szívesen és teljesen költségmentesen vállaljuk ezt a részünkre is szent munkát, sőt igyekszünk módot találni arra is, hogy az eset-

leg rászorulókat felmerülő személyi költségeink fedezésében is segítségére lehessünk. A részletes tudni- és tenni-valókat az érdeklődőkkel közvetlenül közöljük és rendelkezésükre állunk a vallás és a polgári törvények előírásainak elintézésében is. Hiszünk, hogy a jó Isten megsegíti munkánkat és a szétszóródott szent kövek összegyűjtése új Izraelt és új zsidó embereket épít népünk és testvéreink romjaiból...

Igy szól a felhívás és az Új Élet a maga részéről is megteszi mindent, hogy a Degob és Berg József főrabbi akciója sikerrel járjon. A szerkesztőségünkbe érkezett eddigi ilyen kérést tartalmazó leveleket átadtuk máris s szívesen közvetítünk a jövőben is. De az érdekeltek írhatnak közvetlenül is. A Degob címe: Budapest, VII., Bethlen Gábor-tér 2.

Értesítés

A IX. ker., Tompa-utcai templom tisztelettel meghív minden zsidó hitvesvért templomunk látogatására. Wollner Béla főrabbi prédikál, Schwartz Mózes előimádkozik. Templomunk ablakozott, falak épék, padok sértetlenek.

Tompa-u. 17/a, bejárati a Liliom-utcából.

Magas tápértékű

édesízű malátapreparátum

Palvita

A - provitamin és calcium-phosphatot tartalmazó gyógyszerkülönlegesség

Gyógyszertárakban kapható.

Kohn Gizi és Irén

fűző és fehérnemű szalon

II. Akácfa-u. 4. II. 2V

Szekely Emil ekszerező **26** kákczi-ut

brilliant, aranyat, ezüstöt.
óráit legdrágábban vesz.

Kávéház, vendéglői berendezések

**GYORSMÉRLEGEK,
NATIONALKASSZÁK,
IRÓGÉPEK.**

Vétel eladás

Rezonfeld

Vépszínház-utca 31

Szabadalmazott

műszaki újítások. Gyártás. Vétel
Eladás. Gerő Sándor, VI., Ó-u. 21.

Pap Károlyról

elmondotta.*

FODOR JÓZSEF

Mi, Pap Károly hívei és barátai, kik összegyűjtünk itt, hogy róla beszéljünk, műveiből előadjunk — vagyis: ünneplő gyűjteményben részcsitük azt, amit ez a kiváló író jelent és alkotott: nem olyan dolgot cselekszünk, ami neki éppen négy tetszene, ha történetesen körünkben volna. Ezt az írói ugyanis, egyik fő sajátágaképpen, a szerénység jellemezte; sohasem élt — a szellemi alkotók gyakori módján — előnyös összehasonlításokkal maga és mások között. Ha mellőzése érték — aminthogy bőven érték — nem a vakágra, rosszhiszeműsége háritotta a hibát, hanem magában kotort, befelé, több mélységért, több írói valóságért: ő, aki ebben a valóságban, az írói vízióban már a rendkívül jutott. Legyünk tehát meggyőződve eme, Pap Károly tiszteletére rendezett ünnepély alkalmából, hogy tulajdonképpen általa tiltott, „hátszegített" valamint cselekszünk... De barátainak és híveinek engedtesék meg,

* A napokban megtartott Pap Károly ünnepségen.

— reméljük, ideiglenes — távollétében ez a jószándéku visszaélés: hogy — ha már élő közellétének, szavainak varázsát nélkülözük — legalább róla emlékezzünk.

Számomra, az irodalomban vele együtt indult kortársa és zavartalan barátságával kitüntetett pályatársa számára, amikor egyrészt kellemes a róla való beszéd alkalmá, ugyanakkor nem minden fájdalom nélkül való. Emlékezésem a közös múltba, közös örömeibe, irodalmi lázakra, tervelészekbe nyulik vissza: hosszú éjszakák beszélgetéseire a fehér asztal mellett, mely gyakran közös munkaasztalunk volt; rózsaszínű káprázatu együttkezdéseinkre, élet- és világelképzeléseinkre, amelyek visszaálmódása megifjítja a sokszoros csalódású lelket. Kellemes a visszagondolás, valóban: — de a révület óráiban, mégis bus emlékezni: amikor a velünk együtt örült és szenvedett, az emlékezés sokféle lézeit megosztó társ: hiányzik.

Hól a látnoki szemü Pap Károly. — milyen tájain bolyong ennek a keserves föld-

nek, amióta a vihar elragadta, azon az átkeztelt emlékü ország- és világpusztító kalandon? Mi lesz a nagy Jézus-regényvel, Pap Károly? — a minden más írásodat részéről: csak ahhoz való vázlatnak tekintett életművel; amelynek gigantikus főalakjával husz évig viaskodtál, mint Jákob az arkangyallal? Ahogyan embernek szerényebbet, a javakat és a megbecsülés-kivánásban igénytelenebbet nem ismertem nála: ufe a célkitűzés és művészi kifejezés tekintetében sem láttam még magasrátörőbbet ennél az írónál. Istennel birkozott Pap Károly, a láthatatlan, a világot formáló rangokat, rejtelmeket akarta megfogni; a biblia kódjeiben ment lába visszafelé, a vízió uttalanjain át, a mennydörgő, vilámló és okokigil Jeremiásokra, Amoszokra méretezeten születtett ez a könyörtelen igazlátó és modern kiáltó; megalkuvástalan igazságaival csak az isteni mércét tekintette, a szűk magyar földön, magyar írósorban, a kényszerű ezerféle tekintés, az igazságot el nem viselés sivar korszakában. Boltozatos homlokából Michelangelo egy végítélet látnokainak képét formálhatta volna; az idő és a lélek kronométer órájának lehetett volna jelképezni őt: a semmivel meg nem elégedőt, a minden belüli újra állítót, a

hajlíthatatlan, pontos belső valóság rögzítőt. Mert abba helynyugodott, ha kellett, — és könnyedén — hogyha földi alkalmatosságok hiányoztak. De abba nem, hogy szellemalakjai; a legméltóbb, legidősebb megjelésben hiányt szenvedjenek.

Milyen különös, ha az emlékező egy emberről, — akiről hiszünk (mert hiszen nincsenek bizonyítékok az ellenkezőről), hogy él — úgy beszél, mint valakiről, a múltban. De: husz év távlatra van mögöttem, amikor Pap Károlyról az íróról beszélek — és ennek a husz évnek, a mai napig, minden percére az mondható, hogy: volt. Magunkról is úgy beszélünk, a múltba tekintve, mint akik voltunk: ha vagyunk is. Kortárs-íróról beszélni nem is lehet másként, mint a művel, a jelleget kiszakítani az időből, mint megalkotásában voltát és befejezettét: és ebbe a voltba önkénytelenül belevesszük az író is. Csak ezen a módon érhetjük el az íróról való beszélés szükséges distanciát és tárgyilagosságot.

Pap Károly nagy novellairó és nagy regényíró — hogy szokványosan fejezzem ki magamat. Most került volna ki a könyvpiacra éppen, — ha el nem halasztódott volna a megjelenés a könyvkiadás mosto-

„Dokumentum“-irodalom

A MÉLYSÉGBŐL KIÁLTUNK HOZZÁD

Alig egy éve, hogy a Vörös Hadsereg szétzúzta a hitlerizmus budapesti zsoldosait és lefosztályait s a pesti zsidóság. — látszólag, — már minden elfelejtett: a megszegyevett és kipécézett sárgacsillagot, a védett házakba szűrt csatlók elleni idegháborút, a gettóba börtönzött tömegek kiűzetését az utcai felvonulásokat, a sáncaást és a látszólag dunaparti sortűzeket és a nyilas rémuralom hibelt nagyságait.

Ha valakiből annyira kipuškolt volna az emberi és zsidó önuralom, hogy mindezekről a sorsyü élményekről néhány hónap leforgása alatt valóban semmit sem tudna felidézni, Gáe, Teri könyvének „A mély-ségből kiáltunk Hozzád“-nak címvázása után újra átéli lélekben ezeket a horzalmakat és hosszú ideig élénken fog emlékezni a Szalasi-bandák iszonyatos napjaira. Pedig Gáe, Teri nem is annyira ezeket az élményeket írta meg, mint inkább azt, hogy milyen hatást váltottak ki az elhurocolások, rablások és mézárások, annak s néhány ezer embernek a lakóiban, akik a híre, vadászuteai „horgászban“ a svájci követ-ség védelme alatt éltek, re-ménykedtek aszerint, hogy a Vörös Hadsereg mennyire zárta

körül Pestet és kétségbeesetek, hogy a nyilas harcainak önkénye, mennyire fokozódott?

A Vadász-utca 29. életének a megörökítés ez a könyv. Egy nagyon okos asszony nagyon okos gyónása, a válságba került emberi lélek kicsinyességéről és nagyságáról.

FOGOLY VOLTAM AUSCHWITZBAN

A rendkívül kevés hazatért, elűzött zsidó ember elbeszélése, a Vörös Hadsereg hadi-tudósítónak fényképfelvételei és a nárnbergi pör vádlottainak vallomása alapján, ma már nagy vonalakban fel tudjuk vázolni annak a szörnyű és példátlan gazteltnek a történetét, amely Auschwitzban esett meg. De még ezek után sem felesleges, ellenkezőleg, egyenesen

Karénkeseket

keres kiképzésre a Pesti Izraelita Hitközség. (Leletkezés: VII., Sip-u. 12. I. 19., szertartási ügyosztály.)

Utj reményhez megblható

mindenes főzőnőt

felvezek, jó fizetéssel, Vadász útletre, Bajcsy-Zsilinszky-ut 21.

szükséget, hogy azok, akik túlélték a kínzásokat, — a hor-társak felvilágosítására és az utókor okulására, — számot adjanak élményeikről. Nem rossz, hamis, olesó hatásokra törekvő, műkedvelő irodalmi kísérleteket várunk, hanem igaz, hiteles és világos val-lomásokot. A botrány határán járó feltűnéskeltésről már eleve mondjanak le az emlékezők. Izléstelennek és halottgyalázás-nak tartjuk azt, ha ponyvare-gényű alacsonyviljúk le az auschwitzi vártanuk szenvedé-sét. Ragaszkodunk a valóság-hoz, követeljük a tényeket és érdeklődéssel olvassuk a leg-személyesebb gyónásokat is, mint a nagy egész, apró, de nélkülözhetetlen, részletét. Ép-pen ezért értékének megfele-lően mellányoljuk Sprong Józ-sef: *Fogoly voltam Auschwitz-ban* című beszámolóját, amely férfias mérték tartásával, ko-moly-ágával és meglontott elő-

adás módjával egyik lényeges kötet, a legbecsületesebb szá-n-déku „dokumentum-írások“-nak. Több, mint egyszerű tu-dósítás: szociográfiai felvétel ez, amelyet egy boldogabb és szerencsésebb kor történetirója haszonnal forgathat majd, de nemzedékünk olvasóközönsége is tanulhat belőle. Egyetlen hiányának azt tartjuk: nem domborítja ki azt, hogy mi-lyen szerves kapcsolat volt Auschwitz és a Hitler-fasizmus zsidóelmélete és társadalmi be-állítottsága között. A zsidóság nem felejtetheti el, hogy a fa-sizma rendszer volt az, amely polgárjogot szerzett az ausch-witz-i módszereknek.

GERYAI SÁNDOR

Kapható Gondos Sándor modern zsidó könyvkereskedésében, VI., Andrássy-ut. 53.

Vidékről és vidékre

személy és teherszállítás HJ. NAGY, Vas-utca 2/b.

Vidéki kereskedők!

Népszövetkezetek!

UTANVÉTEL

ismét szállít papírszöveget, falvédőt, ajtónyomókat, levélpapírt, cigarettapapírt és mindenemű papírárt. Dús választék.

GYÖRGY IMRE, Bpest, Deák Ferenc-utca 15. Tel.: 380-516. Pénz távlati átutalás esetén nagy árengedmény.

hasága miatt — összegyűjtött novelláit tartalmazó hatalmas könyve. Ebben a könyvben egész sereg olyan irás van, amely a világirodalom legjobb novelláiból fogható. Nema tudom elfelejteni a hatást, amit az első Pap Károly-novellák retek tettek, amikor a kéziratot a szerkesztőségbe behozta — két évtizeddel ezelőtt! A magyar irodalom legkülönö-sébb, hasonlatos, egyszerű no-velláit olvashattuk. Ezek a ha-szontalok zengtek, mint az or-kestrerek: ezek a képek kolosz-zeftisak és buják voltak, mint a La óspáfrányai. Pap Károly-nak nem voltak elődei; nem volt még író talán, aki annyira magából merített volna. Két könyvről tudok, amelyhez mindig visszatért; a többi vi-lágirodalmat, megszállott lelke segítségével alig hallotta. Ez a két könyv a Biblia volt és Shakespeare. Megbecsülhetetlen kinc, hogy eltűntek versei, ami-kenek mint emensens prózairól írt sorokra emlékszem belőlük, — ezekből a sorokból újból és újból meghökkenve érzem az ősi szöveget... A lélek és a fogalmazás meglepetései voltak ezek a versek: mint meglepetés volt maga Pap Károly is első felismerésében előtűnt. Mi-ker a szerkesztőségben megje-lent legelső írásaival ez a szo-kozott ember, megvalóban, beölt-

nek néztük. A börtönből éppen akkor került ki, mint egykori Vörösdalmarit csukták be az el-lenforcadalmiárok; vad volt, idegen és viszatartó... Mi-ker azt kérdeztük tőle, mi az a homály a verseiben, — meg legelső, nem igazi Pap Károly írásokról van szó! — azt felelte: ez annyi, mint a Bibliában a sötétség a vizek felett. Más kér-désekre még rejtelmesebb vála-szokat kaptunk.

Furesán gazdag, vértolulások, hirtelen és lázas virágzásu kor-szak volt, ahogy visszanezünk, ez a néhány huszas esztendő. Hány ifju tehetség indult akkor és kapott ösztönzést, táplálé-kot! Kritika volt, lapok voltak — és az írók mögött ott állt Mikes és Osvál, az írók két alyja. A börtön homályában — és kereső, vergődő lelke har-caiban felőrültre kuszálódott Pap Károly rövidesen már be-ne élt az irodalmi életben, a vitákban a csillárok alatt, a láis és áldatlan: de visszaté-rintve, mégis kedves régi iro-dalmi harcokban. — Az apróbb kompozíciók után lassan, egy-más után jöttek a Pap Károly regények. A buja, gyakran ön-céltan hasonlatos papkárolyi-nyelve: a nagy kompozíciók nyelve lett: srikár s egyszerű; színei roppant gazdagságát a kíméltességben annál hatásosab-ban fejezték ki.

Sokat lehetne beszélni ezek-ről a regényekről. Az bizonyos, hogy legeredetibb, legvilágító dalumbb igényű könyveink kö-zé tartoznak; és sokat lehetne beszélni a hatalmas Mózes drá-máról, amit szeretnék újra színpadon látni. Meggyőződé-sem, hogy ember aligha írt még ilyen különös mélységű, a földi kereteket állító alkotást. Hal-lottunk már az Istennel, a Lé-lét összeforrásig szentferenci csodáiról. Fényben és aranyban galambok szálltak le, egék nyil-tak. De hol van dráma, egy fájlmas isteni haragban elve-szejtésre ítélt nép eme gran-diózus tragédiájához fogható? — Isten és ember közti vihar-zó párbeszédnek eme véres, csa-tlakos áradása, a hegyek zendü-lése közt, ahol a Nagy Isten lépett a csuesokon és vele szemben az Ó hatalmas, nem hátráló, népéért perló, az időbe és lángoló éjszakába kiáltó profétája. Mit tudok én be-szélni egy rövid méltatásban ezekről az írásokról? Az apró-lékos méltatás az esztétikusok dolga, akik bizonyára ezt majd énoátlan jóbán elvégzik. Én csak nagyjában szándékoltan vészolni ennek az egyedülálló, különös írónak általános por-tréját.

Egy nagyon hiányzó barát és író alakjának helyét akartam kitalálni szellemi képe felvázol-

lásával. A látóvágság idealizál, — szokták mondani: de az őszinte megbecsülés nem tőrta hibákat eltussoló szépítést. Pap Károly azonban szerencsés és önkriti-kus író, aki, rossz szájú né-t-kül is csak elismerően méltat-hatunk. Ennek a papkárolyi műnek satajja kiegészít, az őm-magával való viták dübös, ősső kohótűzében; ami reánkua-radt, az csak a liszta acél. Hajthatatlansága, kérelhetetlen igazmondása, profétai elhelyez-kedése e nem ilyen proféták-nak való korban: nem egyszer kihívták, nem esztétikai vona-lon a bírálat szavait. A kri-tika: az élet rendjének jár-u-léka: és hogy hol a tévedés, hol az igazság, nélkül megállapítani e vergődő időben. Ha ez az ember, — ez a legjobb ember — talán fájdalmakat is okozott valaha tollával: bizonyára a nagy Küldötöl származó lélek nemes túlzásból eredt a bán-tás. Minden író politikai, tár-sadalmi világa a korral, a kö-zeliekkel: nyitott pör a jövő felé.

A végső döntések az időro tartoznak. Arra tartoznak min-den vonalon. Azonban el nem vitatható már, hogy ennek az írónak írói üzenetei mind tisz-tábbban és súlyosabban zenge-nek a jövő felé. Lakója immár ő, szellemében, alkotásaiban; az el nem múlt országának.

Máceszháboru a fővárosban

Bekövetkezett az 5706-ik észlendő Niszán havának ünnepe. Az ujkori rabszolgaságból megszabadult és nyilas gyilkosok kezéből megmenekült zsidók két Széder estét tartottak. Mindenki asztalán ott volt a mazoth, ha idejében megfogadta az intelmeket és gondoskodott pászkaszükséglének beszerzéséről. Ha megelégedett azzal, hogy az illetékes kormánytényezők segítségével, óriási költséggel és emberfeletti sok munka után sikerült a Hitközség romba döntött, elpusztított és kifosztott pászkasütő-üzemét újból életre hívni. Ha megfogadta az intelmeket, elismerte az eredményeket és — nem spekulált a bizonytalan időre várt amerikai ajándék-maceszre. Voltak, akik spekuláltak...

Mikor lezajlott a két Széder elmúlt az ünnep kezdete, váratlanul megérkezett az amerikai küldemény. Külön mozdonny hozta a batárról, önfeláldozó emberek gondoskodtak szállításáról s noha ekkor már mindenki tul volt a nehezén, mégis helyesnek látta a Joint-szervezet, hogy nem tartalékolja népelelmezési célokra a küldemény jelentős részét, hanem azonnal megkezdte kiosztását. Közel 50.000 ellátottja van Budapesten a Joint-nak; valamennyi megkapta a pászkaporciónját. Huszezer kilogrammot kapott a Pesti Izr. Hitközség és 10.000 kilogrammot az Orthodox Hitközség; mindegyik elosztotta az egész mennyiséget. Néhány száz utalványt nem tudtak azonban beváltani, mert közben bűnös kezek feltörték a lezárt raktárakat és olyanok, akik már másutt hozzájutottak az ingyen-csemegéhez, vagy olyanok, akiknek semmi jogcímük nem volt, hogy maceszt igénylhesse, elrabolták a másét.

Kilört a macesz-forradalom. Lelketlen izgatók, sőtétben bujkáló vagy hangosan uszító lázítók mozgatták a tömegeket. Hangzatos, hazug jelszavak röppentek fel, fosztogató csöcselék csallakozott a félrevezelt csoportokhoz és a demokratikus rendőrség kénytelen volt mindazokon a helyeken karhatalmat alkalmazni, ahol ezek a lázongó, megdühödött, félrevezelt és reakciós célokra felhasznált, beugratott tömegek kilengésekre ragadtatták magukat.

Tudósítónk által látott és feljegyzett példák végnélküli sorából okulásul néhányat leközlünk. Am lássa a főváros zsidósága, hogy mi történik a lévesen értelmezett demokrácia leple alatt, ha felelőtlen uszítók mozgatják meg a tömegeket a reakció és az antiszemitaizmus igaz öröme.

AMIG EGY MACESZDOBOZ ELJUT ODÁIG... DOLLÁR-VÉRVÁD A FEKETEPIAC SZOLGÁLATÁBAN

Józan ember soha nem tudta megérteni, hogy voltak, akik még a legprimitívebb vérvádmesét is elhitték. De voltak, akik szívesen elhitték.

Mikor most megjött Budapestre az amerikai macesz, melyet mindenkinek ingyen osztogattak, néhány óra alatt a fekete-börzén, piacokon és kapuk aljában érthetetlen hausse keletkezett és 20—30—70 millió P-öt is fizettek 1 kilogrammért.

Stílusosan megszületett az idej vérvád: suttogó propaganda azt a hazug állítást hozta forgalomba, hogy dollárok vannak a dobozokban. Ezért vásárolták felekezetre való tekintet nélkül oly szívesen az ajándék-dobozokat és a becsapott, félrevezelt emberek ezrei elhitték a csalók meséjét, mely szerint benne volt a dollár, — de kiolták!

HITEHAGYOTTAK TÜLEKEDESE INGYEN-MACESZÉRT.

A Csáky-utcai templomkörzetben is osztották az ajándék-dobozokat. Mikor sokkal többen jelentkeztek, mint amennyi zsidó abban a körzetben lakik, az illetékes előjáró kihirdette, hogy „kiltértek nem kaphatnak”. A tömeg felzudult. Kiderült, hogy 60 százalékban olyanok

követelték a Peszách ünnepi ajándékot, akik régen az „egyedül üdvözítő” másik Egyház hívei. Őkők emelkedtek a levegőbe, a fékevesztett tömeg erőszakosságra ragadtatta magát. A rendőrségnek kellett közbelépnie. Anno 5706 Peszách ünnepén Budapesten.

KISNYILASOK ARATÁSA PESZÁCH ÜNNEPEN. ÁLHIRLAPIRÓK, ÁLDETEKTIVÉK, ÁLDEMOKRATÁK — IGAZI FOSZTOGATÓK.

A hitközség székházában izgatott tömeg hullámzik. Híre ment, hogy a Rabbisági Hivatalban 360 kilogramm olyan macesz tárol, amely a szertartási személyzetnek, papoknak, kántoroknak és másoknak járandósága. Ennek a szétosztását követelik olyanok, akik másutt már megkapták a maguk részét, vagy olyanok — nyakukban kereszttel — akik othagyták felekezetüket, vagy soha nem is tartoztak a zsidósághoz. A tömeget „hírlapírók”, „rendőrtisztek”, „pártmegbízottak” és hasonló hivatalos látszatot kéltő emberek uszítják. Kiderül, hogy minden jogcím nélkül, de a felelőtlen izgatók elérik céljukat. A tömeg megrohanja a hit-

községi székház hivatalait. Brutalizálja az alkalmazottakat, rombol és fosztogat.

Jön a rendőrség. Szétosztalja a tömeget, de eltávozása után az újból összeverődött csöcselék, — melynek soraiban itt-ott tipikus kisnyilasok vesznek részt az uszításban, megrohanja a Rabbisági Hivatalt, feltöri a záratok és rombolva, fosztogatva, diadalmi jelnek megszerzi a papok és kántorok ünnepi pászkáját. Az újból kihívott rendőri riadóautó későn érkezett, a főkolompások elmene-kültek és az „okos” zsidók egyszerű ismét bedőltek a titkos antiszemitaizmusnak. A kivonult rendőrök már csak zsidókat fogtak el.

NEMLÉTEZŐ ÜZENETEK, TELEFON-ÁLHIREK, HAMIS UTALVÁNYOK.

Szervezett maffia dolgozott. Mesterséges zavart keltve, soha nem létezett üzeneteket közvetítettek a különféle elosztólyekek és hivatalok között. Órákon belül ezrével gyártottak mindenféle hamis utalványokat. Ahol ezeket nem honorálták, fenyegető tömegek rohanatták meg a hivatalokat. Hol az arénauti központi raktárhoz,

hol a Joint Kazinczy-utcai telepe elé kellett riadóautót küldeni. Közben mindenütt raboltak és ezért láttunk városzerte minden rendű és rangu illetéktelen ember kezében amerikai maceszdobozt. Az uszítók ekkor azt a hazug híresztelést terjesztették, hogy illetékteleneknek osztják az ajándék-maceszt.

NÉPTELET EGY SZEGÉNY ASSZONY MEGRABLÁSA CÉLJÁBÓL.

A siputcai székházban is utalványozás folyik. Mikor híre megy, hogy minden jelentkező kiutalást kap, aki igazolja jogosultságát, eleinte nincsen semmi zavar, de az igénylők tömegében itt is — ott is felismernek olyanokat, akik egy félórával előbb már megkapták a maguk utalványát. Egy szegény

férfi tisztviselő — aki maga deportált volt és hozzátartozói elpusztultak — ott ül a fékevesztett lázongó tömeg között és igyekszik igazságot tenni. A hivatalos uszítók itt is jól végzik munkájukat, mert a behatolt csoport erőszakhoz nyúl. A kötelességet teljesítő asszony kezéből kiragadják az utal-

ványkönyvet, majd az ellenszegülő leüti, kabátját lehúzzák róla és a fékevesztett csoport még ezt az ötlönydarabot is magával viszi.

AKIKNEK MACESZGOMBÓC NÉLKÜL NEM IZLIK A HUSVÉTI SONKA.

Mert ilyenek is vannak. Minden egyes elosztóhelyen megfigyelték tudósítónk, hogy még felekezethez betért zsidók, akiknek jellegzetes hanghordozású rácafolt a nyakban viselt aranykeresztre, maceszosztás közben, zsidófaló jelszavak hangoztatása mellett, az elkövetkező évezet reményében feldicsérik a husvétj sonkát, de őseinkre: Ábrahám, Izsák és Jákobra való kegyeletos emlékezéssel, valamint az egyiptomi kivonulásról meg nem feledkezve, felkészültek a maceszgombóc-levesre, mely nyilván újabb hihőségüket hivatott alátámasztani.

*

És mindezek után vannak felnőt emberék, akik elhiszik azokat az együgyű meséket, melyeket a sötétben bujkáló reakció hoz forgalomba. Szomorú azonban, hogy zsidó tömegek erőszakosságra vetemednek és fosztogatásban vesznek részt abban a hiszemben, hogy a szabadság, szabadosságot jelent. A hangosak, a követelődők és erőszakoskodók között százával láttunk olyanokat, akiket még nem is olyan régen egy öklömmel nyilas fickó végnélküli sorokban kísért Budapest utcáin s akiket azok mentették meg a nyilasok puskaösvéjei elől, akik ellen a csöcselék ma háborog.

D.

Lengyel katonákat telepitenek Transzjordániába

A palesztinai zsidó sajtó éles hangon bírálja azokat a terveket, amelyek szerint Anders tábornok reakciós lengyel katonáit, akik nem mernek visszatérni a demokratikus Lengyelországba, Transzjordániába vitesszik leszerelni és ott telepíteni.

Ha már az angol kormány belátja azt az igazságot, hogy Transzjordániának bevándorlókra van szüksége, miért nem enged be oda soronkívül azokat a zsidó katonákat, akik szövetségesek diadaláért harcoltak?

Anders tábornok reakciós katonáit kifejezetten antiszemita katonáinak telepitése csak olaj tesz a tüzre.

KERESSEM

Metzer Mórt,

szül. 1914 Balassagyarmaton, Velemen muz volt, onnan Mauthausen felé vitték. Ki hármít tud róla, költségérték mellett értesítsen. Helman József, Békéscsaba.

Gönskircheniek és Mauthauseniek? KI TUD

Pál György

népszóló, svéd száma 701/79. Fertőszőlősről Szombathelyre, innen 1945 márc. 22-én Auschwitzba (Gönskirchenbe) vitték. Értesítést kér kétségbeesett édesanyja, Pál Imréné, Cegléd, Mihály-u. 9 a.

KERESSEM

Hoffner Pál

munkaszolgálatost, szül. 1909-ben, Törökzentenlakoson, bevonult 1943 január 15-én. Országos szűrtől Németországba hurcolták. Günskirchenben látták utoljára, felszabaduláskor, május 4-én. Édesanyja, felesége és kislányai egészségesek. Életjelt vagy bármilyen felvilágosítást kér. Hoffner Pálné, Törökzentenlakos.

KI TUD

Hornstein Józsefről?

szül. 1922 Hajdúszoboszló, 1945 október hóban vonult be Kössödre, 44 századhoz. 1944 okt. 15-én a káoszjelenet 505-ös hadikórházban tovább vitték. Állítólag november 30-15 körül, Kucsánoknál lőtték. Parancsnoka Kusánszky szándos volt. Szíves értesítést kér édesanyja, Hornstein, dr. László Géza elnök, Király-utca 82.

Schreiber Izsó

volt nagyköv. orvos fia.

Becalél és Illés

körölkék címűeket: Iséthai Már rokonokkal, Debrecen, Simonffy-utca 51. Aki tud róluk értesítsen.

Deportáltak!

Keresem családomat

1944 július 9-én a kaposvári gettóból Auschwitzba vitték feleségemmel.

Ahtmann Ferencné

szül. Glanz Erzsébet (1900 Sziget.)

Ahtmann Marika

1928 Szombathely.

Ahtmann Tamás

1934 Szombathely, gyermekemmel. Keresem kérem, aki hármít tud felőlük, küldje: Ahtmann Ferenc, Budapest, VII., Rákóczi-ut. 8. Szécsény, div. stúdió.

KI TUD FELESÉGEMRŐL.

Polgár Ferenonéről,

aki felszabadulás után a Lencsébürgi-körházban feküdt (fűszékben). Kislányomról,

Polgár Éváról,

Auschwitzban, 12. C. lagárban volt. Értesítést kér aggódó férj és apa, Polgár Ferenc, Marcali, Termécskésben írták.

Temettük a könyveket*

Írta: GONDOS MARGIT

Kint melegen sütött a nap és amikor feltölttem a könyvzset redőnyűt, hideg, nyirkos szag csapta meg az orromat. Nem a megszokott, jölsimri, fanyar belénz, vagy régi könyvek máló illata, nem a frissen kötött könyvek finom enyészaga, nem a sok papír és betű együttesnek jölsimert szaga, hanem régi kripták fojtogató idegen illata.

Megálltam a küszöbön egy percre, az üzlet küszöbén, melynek pár héttel azelőtt én voltam a tulajdonosa. Férjem és én minden reggel úgy bujtunk be a rolló alatt, olyan örömmel és kíváncsisággal, a hívatal-szeretlet olyan lázával, mintha minden nap új meglepések érnének hennünket. — Igen, így bujtunk be a rolló alatt és amíg vártunk, meg is kaptuk: a könyvek felénk csillogtattak színes hátukat és elárasztottak hennünket a külvilág híreivel. — Eltek a betűk, harcok, szenvedtek, lángoltak, mint millió számokkal talán ki sem fejezhető fátyalfűny az éjszakában.

Könyvkereskedőnek lenni hivatást jelent. Könyvkereskedő nem mondja „árton van”, könyvkereskedő nem méri az árúját arra a káposztára, ami könyvkereskedő és vevő között lejátszódik, új fogalmat kellene keresni. Ez olyan szép, olyan énekes pillanat, hogy a pénz csörgése, ami kíséri, szinte zavarólag hat, hisz a könyvkereskedő a vásárlás pillanatában megajándékozza a másik embert a lelket melegítő malasztal, a könyvet.

Megálltam a küszöbön és úgy éretem magam, mint az az ember, aki azért, hogy saját rongy kis életét mentse, el megy megölni a legjobb barátját.

Délelőtti 11 óra Múskor, abban az elcsúszdott régi világban, ilyenkor legnagyobb a forgalom a könyvesboltban. Ott a karosszékben, a pullt előtt minden délelőtti Pollacek Elemér orvos-tanár ült. Az utolsó években görög és latin filozófusokat vásárolt a legszívesebben.

* 1944 áprilisában jelent meg a zsidó írók könyveinek megismeréséről szóló rendelet.

KI TUD

közelebbi adatot öcsémről

Nadler Pubi (Henrik)

az MTK válogatott futballistájáról, akit 1944 novemberben vitték el a Benczur-utcaából — a Józsefvárosi pályaudvarról?

és ki tud öcsémről

Nadler Illésről

akit 1945 március végén a vas megyei Bacsu községből vitték tovább. Budapest, Deák-tér—Ankerpalotai börtönös üzem tulajdonosai voltak.

Kereső: nővére: Székely Imréné, Nádler Gizi bősztársaság, IV., Váci-utca tizenházi, félcemelet.

Aznap is, amikor a Gestapo próbékjei érto jöttek, ott ült egy könyvvel a kezében és Tacitusból olvasott fel nekem — Jöttek-mentek a vevők. — meg-megálltak gyönyörködni a szavak szépségében, kissé néha vitalkoztak is. Kint esett az eső, zúgott a szél és az emberek szörnyű gondokkal jártak. Behívókat vitték magukkal, rejtetes szívegű leveleket cipelték, mint mázsás súlyokat. De bent a könyvüzletben, elvonatkoztatva a világtól, a latin ókor mákonya szállt a lelkekre. Most vastag por fedi a szöveget, a könyvek szürkén hallgatnak, én megdermedt szívvel járok közöttük.

Közem tétován mozog a könyvek között. A lista, melynek alapján a könyveket be kell szolgáltatni, ott van előttem, olyan nevek szerepelnek rajta, akik előtt a nagyvilág meghajtolta az elismerés zászlóját. — Írók, akiknek írása jel volt, akik új irányt mutattak az emberi szellem fejlődésének.

Martin Baber — Bibliájának pár kötetet, melyet együtt fordított Franz Rosenzweiggal, van előttem. A legklasszikusabb német nyelven fordították. Hova tegyem minden népeknek leg-szebb írását, a Bibliát, melyet összezuzásra lőttek? A földre tegyem?

Minden lapján százszor van írva Isten neve — igen, legyen a Biblia az első a néma mártírok utolsó halálos menetében.

A pultra teszem a Bibliát és utána leteszem Sigmund Freud könyveinek egyikét. Ahogy lapozgatók remegő kezemmel a könyvben, itt minden oldalon százszor van írva az „Ember” neve. — Legyen ez a második.

Milyen előkelő társaság, — a többi könyvnek csütön talán rosszul esik a polcokon maradj; a sokkal szürkebbek társaságában. — Schalom Asch, Hija Ehrenburg, Bródy Sándor, Feuchtwanger, Kacér Illés, Kiss József, Kellermann, Molnár Ferenc. — Nini, a Pál-utcai fiúk, a világ egyik legszebb ifjúsági regénye. A kis Nemesek most végre meghal, a történelem sáros kereké átgázol a pesti grundhős legendás figurá-

ján, nincs számára kegyelem. Félix Salten Bambijával leülök egy kicsit a pultra. — Látod Bambi, kicsi, finom, sula öngyerek, ilyen az emberi világ. A tankok, a porosz csizmak, egyesülve az emberi aljasság, butaság és gonoszsággal, gyorsan elbánnik egy ilyen félénk, erdőszagú özikével.

Wassermann, Zolt Béla és a többiek után a sok Werfel kö-zött egy kicsi szürke könyv, „Élhetünk-e Istenhit nélkül?”. A könyvek már hegyként tora nyosulnak előm, a szürke füzettel rá kell teennem a tetejére. Elgondolkodom, Élhetünk-e Istenhit nélkül? A könyvek, melyeket most leraktam s melyeket most készítek utolsó utjakra, azt hirdetik: nem!

Ennek a gyalázatos kornak nincs is szüksége betűkre, azok az emberek, akik népeket és ötezer éves kultúrát lőttek halálra, ugysem emberek.

Vagy talán nem is igaz az egész, talán csak álmodom. Furcsa és rettenetes álom, amikor az ember kiséri utolsó útjára a betűket és nem megfordítva. O Istenem, bárcsak felébrednék belőle.

1944 május havában.

— Gelbermann Ferenc, ki Budapestten általa is ismeretlen helyekbe és saját érdekében halálátalannal keresen fel. Amerikában élő bátyja, Gelbermann József rabbi érdeklődésük felőle, rajtam keresztül, Singer Zoltára rabbi, Dömőd.

KERESSEM FÉRJEMET

Glancz István

betűszedő, 1944 november 12-én a 23. munkaszázadban Pletelmann parancsnokság alatt volt, utoljára Budán látták, aki tud róla, értesítsen aggódó feleségét, Glancz Istvánné, V., Csáky-u. 22. sz. 10.

KERESSEM MINDAZOKAT, akik vajon még tudnak

Blermann Lajos

munkaszolgálatostól, ez az az 1944 353, aki 1944 nov. elején Szönyből Fiumenbe került, értesítsen azonnal feleségét, Blermann Lajosné, Bpest, V., Sallai Imre-u. 23. 1. l.

Kérem azokat, akik

Ohlath Sándornéről

és kislányáról,

Juditról

tudnak valamit, értesítsenek. A költséget szívesen megfizetem. Legutolsó tur Auschwitzból 1944 szeptember. Ohlath Sándor, Bala-tólúred.

Ki tud róla?

Rosmann Béláról

szül. Marottlakán 1908. Anyja neve Klein Aranka, 1944-ben Kisútrádán deportálta Auschwitzba. Értesítést kér: Papp József, Budapest, XI., Jókai-utca 4.

ZSIDÓ VILAGHIRADÓ

TÖRVÉNYJAVASLAT KÉSZÜL AZ OSZTRÁK FASIZMUS ÁLDOZATAINAK MEGSEGÍTÉSÉRŐL

Bécsből jelentik, hogy rövidesen elkészül az osztrák fasizmus áldozatainak megsegítéséről szóló törvényjavaslat, amelynek keretében mód kínálkozik majd arra is, hogy az életbenmaradt és arra részoruló osztrák zsidókat megjelölő támogatásban részesítsék. A törvényjavaslat előkészítő meghesztelési során mind egyik párt képviselője elismerte, hogy az üldözött és megkínzott zsidók egyrészét elbírálásban részesítendő a politikai üldözöttekkel.

HATMILLIÓ ZSIDÓ EMLÉKE ELŐTT TISZTELGETT A FRANCIA CIONISTÁK KONFERENCIÁJA

Most zajlott le Párizsban a Franciaországi Cionista Szervezet országos konferenciája a Palais de la Mutualité nagyteremben. A konferencián külön meghívottal képviseltette magát Felix Gouin miniszterelnök is.

Dr. Modiano elnök megváltója után, Bernfeld alelnök emlékezett meg a fasizmus 6 millió zsidó áldozatáról, akiknek a szenvedési és halála jogainak kért igazságot a zsidó nép életbenmaradt tagjai számára. A beszéd e részénél a konferencia résztvevői feldühülten hisztérikus hatmillió zsidó emléke előtt.

Dr. Nahum Goldman arról beszélt, hogy csak a cionista elgondolt és gyakorlati megvalósítása teremthet Palesztinában tartós és békés megoldást. Ha ez nem következne be, akkor felül, hogy Palesztinából a Közel-Kelet Macedóniája lesz. Sami Segal méltatta Herz világhírű művének, a Judenstaatnak ötvenedik megjelenési évfordulóját, majd a német-zsidó menekültek képviselője vázolta azoknak a német-zsidóknak a tragédiáját, akik nem tudnának többé visszatérni Németországba, ahol egész rokonságukat kiirtották és akik hatalanságra kényszerültek, ha nem szerezhetnések új otthont úszók földjén, Palesztinában.

Nagy feltűnést keltett S. Brodetzky professzornak a konferenciához intézett levele, amely leszögezte, hogy a zsidó népek tiszteltetésére olyan nagy vesztés volt a második világháborúban, mint Nagy-Britanniának. Végül Pierre Faraj, az ismert francia író,

mint francia, mint demokrata és mint zsidó biztositotta rokonszenyéről a franciaországi cionistákkal.

SMUTS TÁBORNAGY MEMORANDUMA A PALESZTINAI KÉRDÉSRŐL

Csak most vált közzé, hogy Smuts tábornagy, Dél-Afrika miniszterelnöke, abban a memorandumban, amelyet az Angol-Amerikai Palesztina Bizottságnak nyújtott át, a minden korlátozástól mentes palesztinai zsidó bevándorlás mellett foglalt állást. A memorandum azt is leszögezte, hogy a dél-afrikai kormány sobasem helyeselte a Palesztina esetleges megosztására vonatkozó brit ígéreteket.

MOHÁCSI JENŐ EMLÉKEZETE A BÉCSI SAJTÓBAN

A bécsi sajtó — mivel Ausztriában csak most vált közzé — emlékezett Mohácsi Jenő tragikus elpusztulására — csupán az elmúlt hetekben emlékezett meg az osztrák fővárosban is becsült és értéktel magyar író haláláról.

Főbb bécsi újság egyenként Stefan Zweighez hasonlította Mohácsi Jenő írói működését. Más lapok főképp Madách remekművének, az ember tragédiájának británs fordítását méltatták.

A "CHILDREN AND YOUTH ALIYAH" NAGY TERVEI

A Falcor Agency közölte Londonból, hogy dr. George Landauer, aki most írt beza az angol fővárosból Palesztinába, Londonban előterjesztette azokat a terveket, amelyek alapján a Children and Youth Aliyah keretében egy esztendőben belül 10.000 gyermeket áhajtanak bevándoroltatni Palesztinába.

EGY NÉMET NAGYVEZÉRT LELŐTTEK PALESZTINÁBAN

A Tel Aviv közelében fekvő Sarona német városka volt polgármesterét, Gothilf Wagner-t, múlt héten ismeretlen merénylő lelőtte a Sarona és Wilhelm küti utcán.

Gothilf Wagner a palesztinai német náci vezére volt és a legveszélyesebb antiszemita uszítók sorába tartozott. A második világháború idején hosszú ideig internálótáborban őrizték. Amikor a gyilkosság történt, a náci-vezér éppen Wilhelm küti útra ment, ahol megállapította a töredék a internálós táborok német-vezérei.

70.000 ZSIDÓ VAN MÉG NÉMET GYŰJTŐTÁBORBAN

A fajelmélet ellen küzdő nemzetközi szövetség világhírdője felhívást bocsátott ki Párizsban annak a 70.000 zsidónak az érdekében, aki még mindig németországi gyűjtőtáborokban van. A nemzetközi szövetség éles hangon tiltakozik a gyűjtőtáborok fenntartása ellen és nemzetközi vizsgálatot követel.

OSZTRÁK ZSIDÓK KIVÁNDOROLTATÁSA KENYÁRA

Bécsből jelentik, hogy Chetl-Giddemester, az ismert holland filantróp, aki 1938-tól 1940-ig mintegy 24.000 zsidót vándoroltatott ki Ausztriából az Egyesült Államokba, most megint az osztrák fővárosban tartózkodik, hogy előkészítse az Ausztriában maradni nem akaró és a szörnyű szenvedések után ott lelki nyugalom nem telő zsidók kivándorlását Kenyára.

A BELSENI EMLÉKMŰ FELIRATA

A magyar sajtólapok is megemlékeztek arról, hogy a belsényi hírhedt gyűjtőtábor és hívégek állomása mellett múlt vasárnap — a tábor lakói felkutatásának első évfordulóján — emlékművet avattak.

A németországi brit hírszolgálat most azt is közölte, hogy milyen felirat olvasható az új emlékművön.

A felirat így hangzik: „Azrael és a világ emlékezik a náci gyilkosok által a belsényi táborban kivégzett 30.000 zsidóra.”

A ANGOL-AMERIKAI PALESZTINA BIZOTTSÁG BEFEJEZTE MUNKÁJÁT

A londoni rádió vasárnap reggel közölte, hogy az Angol-Amerikai Palesztina Bizottság befejezte munkáját. A Palesztina jövőjének terveit és a nyitult-kérdés megoldására vonatkozó javaslatokat megünnepelték a jelentés két-három napon belül az angol és amerikai kormányok elé kerül. Londonban úgy tudják, hogy a jelentést csak néhány hét múlva hozzák nyilvánosságra, amikor a londoni és washingtoni kormányok már eszméseről folytattak a problémákról.

ÚJJÁALKULT A ZSIDÓ KULTURINTÉZET JAPÁNBAN

Tokióból jelentik, hogy az 1941-ben megalakult Zsidó Kulturintézet újból megindította működését. Az intézet munkássága, amióta Japán beavatkozott a második világháborúba, szünetelt.

A Zsidó Kulturintézet legjelentősebb eseménye az volt, hogy rövid fennállása alatt — dr. Abram Kofmanj szerkesztésében — A Japán zsidókat adott ki.

Itt kell megemlítenünk, hogy — ugyancsak tokiói híradás szerint — Japánban egy pillanatra sem volt komoly antiszemitizmus. A második világháborúig a japán hatóságok rendkívüli előzékenységgel kezelték a Japánba érkező, vagy Japánban átutazó európai zsidó emigránsok ügyét.

A japán császár — mint beavatott körökben mesélik — mindig kifejezetten filozofikus volt.

LEON MEISS UNNEPLESE PÁRIZSBAN

A párizsi La Terre Retrouvée című zsidó folyóirat hosszabb beszámolót közöl arról az unnepegről, amelyet a francia zsidóság különböző szervezetei rendeztek Léon Meiss-nek, a Francia Zsidók Központi Képviselete és a Francia Zsidók Központi Iródája elnökének ötvenedik születésnapja alkalmából.

Léon Meiss, aki a párizsi Cour d'appel (fellebbezési bíróság) bírása — mint a La Terre Retrouvée írja — nem cionista, de őszinte barátja a cionizmusnak. „A modern francia zsidó típusát testesíti meg. Távol áll minden előíteltől. Főtörekvése adairányul, hogy előkészítse a francia zsidóság szellemi reneszánszát.”

Az ellenállás idején tanúsított kemény magatartásáért nemzsidó körökben is becsült Léon Meiss-et, aki kormánybörtönben nagy tekintélynek és vendégszerző méltóságú képviselője a francia zsidóságot.

A FRANCIA ZSIDÓ DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT ÚJ KIADVÁNYAI

A Francia Zsidó Dokumentációs Központ erőtlen felvilágosító munkát végez — a fasizta szellemiség maradványainak eloszlatása érdekében.

Újabbán a következő műveket adta ki:

1. A sajtó, a propaganda és a közvélemény a megszállás alatt.
2. A francia irodalom, az egyházak, a közigazgatás és a politikai pártok a megszállás alatt.
3. A zsidóság szerepe a francia ellenállásban (1940—1944).
4. A franciaországi internálótáborok története.
5. A varsói gettó kiürítése, ahogy a németek látták és megélték.
6. A francia zsidóellenesek a nársbergi perben.

EGY AMERIKAI TÁBORI RABBI ESETE A JAPÁN FRONTON

A newyorki *Society Life* érdekes történetet közöl dr. Bernhard Ehlberg-ről, a fiatal sanfranciscói rabbiról, aki tábori lelkesként vett részt a csendesóceáni hadműveletekben. A katonák valláskülönbőség nélkül rajongtak a fiatal lelkesért, aki kitünő sportember is volt a legnehezebb helyzetekben sem veszítette el fejét.

Dr. Bernhard Ehlberg egyik szombat délelőtti istentiszteletet tartott a dzsungel közepén, amikor váratlanul japán ellentámadás kezdődött. Egy japán őrhírtelen rajtaütött az istentiszteleten. A katonák puskáikhoz szaladtak és hamarosan vad csatározások kezdődtek. A rabbi, mint rangidős tiszt, harcos nélkül átvette a harc irányítását. Egyszerre egy japán kalona szuronytözegett nekik. A rabbi ekkor sem ijedt meg. Félkezével elkapta a puskát, kitepte a japán kezéből, majd felémelve a japánt úgy vágta feldhöz, hogy az holtan terült el.

A NOUVELLE RENAISSANCE A FÜGGETLEN PALESZTINÁRÓL

A *Nouvelle Renaissance* habájain Georges Zerapha rámutat arra, hogy — akár tetszik Angliának, akár nem — az önálló független Palesztina volta képp máris megvan, ha hiányzik is a jogi megalapozása.

„Az önálló és független Palesztina nemcsak megvan — írja a *Nouvelle Renaissance* —, hanem olyan forradalmi lendületet és szociális eredetiséget mutat, amely példával szolgálhatna más népeknek.”

KLAUSNER PROFESSZOR KÖNYVET IRT USSISHKINRÓL

Világszerte nagy érdeklődést keltett Klausner jeruzsálemi tanárnak most megjelent könyve Menahem Ussishkin-ről. Ezt a könyvet olyan tudós írta, aki testi-lelki jóbarátja volt Ussishkinnak és teljes közelségből látta azt a munkát, amelyet ez a nagyszerű zsidó a fiatalág nevelése, a héber egyetem fejlesztése és a Keren Kayemeth felvirágoztatása körül végzett.

Klausner szerint: Ussishkin helye ott van a zsidóság modern történelmében Herzl, Adah Haam, Pinsker, Lilienblum, Weizmann és Sokolow mellett.

(SÓS)

Egy newyorki magyar rabbi szózata a magyar zsidósághoz

A newyorki rádió két nappal Peszách ünnepe előtt közvetítette Hoffmann Jakab newyorki magyar rabbinak a magyar zsidósághoz intézeti szózatait.

— Küszöbön Peszách, szabadságunk és megváltásunk ünnepe — mondotta a newyorki magyar rabbi. — Jól tudom, hogy mindeddig még távol vagyunk a szabadság és megváltás fényes korszakától. Jól tudom, hogy — a Biblia szavaival élve — még nem állott be számotokra a nyugalom és a birtoklás ideje. A szövetséges nagyhatalmak már letiporlák a náci fenevadat és a náci nem uralják többé Közép- és Kelet Európát. De a holtakat nem lehet új életre kelteni és a náci által okozott súlyos sebeket nem lehet egyhamar begyógyítani.

— Mi, amerikai zsidók — folytatta Hoffmann Jakab — lélekben és érzésben igen közel vagyunk Hozzátok. Halljuk sóhajotokat, ismerjük szenvedéseket, látjuk az inség, a nyomor és az éhezés képét. Mi, amerikai zsidók, testben és lélekben készek vagyunk segítséget nyújtani és szomorú sorsotokon enyhíteni. Felajánljuk hathatós támogatásunkat gazdasági, vallási és kulturális újjáépítési munkákra. Veletek együtt fohászunk a Mindenhatóhoz, vidítsa fel borús lelketeket, nyújtson vigaszt a gyászbaborultaknak és adjon erőt, bátorságot és kitartást a gyengéknek és reményteleneknek.

— Kedves zsidó testvéreim! A közelgő Peszách ünnepe alkalmából szívünk mélyéből üdvözlünk Mindnyájatokat.

Külföldről keresik...

A HIAS HEBREW SHELTERING AND IMMIGRANT AID SOCIETY budapesti hivatalánál (V., Dorottya-utca 7.). Kérjük nevezettek jelentkezését, ill. bárkit, aki nevezettek sorsáról bármilyen felvilágosítást tud adni, hogy akár személyesen, akár írásban közölje hivatalunkkal.

A. 31517. MURÁNYI FRIDRIKA, Budapest, keresi: GUTSTEIN MANUEL, Maipu 359 Piso 2/33 Buenos Aires.

A. 31603. BALKÁNYI ANDOR és (Podowsky) MARY, keresi: DR. ANDREW FISCHER, Brooklyn, 86-84, 20th Ave

A. 31604. BALLA EDITH, keresi: BLUM LEOPOLD, White Plain, 35 Crane Ave.

A. 31605. BACH BALLA ZSUZSA, Keresi: Blum Leopold, White Plain, 35 Crane Ave.

A. 31622. WEISSENSTEIN IRÉN, MIKLÓS, ZSIGMOND. Keresi: Dan Oscar, Ohio, Bedford, 62 Park St.

A. 31632. BOKOR MIKSA. Keresi: Wirtshalter Elsie, Vernon, N. J. 1 Marion Place.

A. 31670. FELDMANN FANNY. Keresi: Elsa Schmeyer, New-York, 96—10, 37 Ave-Corona.

A. 31671. WERNER MORITZ. Keresi: Elsa Schmeyer, New-York, 96—10, 37 Ave-Corona.

A. 31755. KÖVES LINA. Keresi: Emanuel Kondor, New Haven, 684 Elm St.

A. 31791. NEULÄNDER ANDOR. Keresi: Neuländer Manó, Denver, Colorado, 1459 Knox.

A. 31792. WERTHEIMER BERTAL. Keresi: Neuländer Manó, Denver, Colorado, 1459 Knox.

A. 31793. NEULÄNDER DEZSO. Keresi: Neuländer Manó, Denver, Colorado, 1459 Knox.

Glosszák a hétről

VÉGRE NÉHÁNY ÖSZINTE SZÓT is hallottunk a szélsőjobb oldali újságírók hümpérének népbírósaági tárgyalásán. Az egyik „bértollnok” — aki nem is tagadta, hogy germán márkákat vágott zsebre — azt mondta a vallomása befejezésekor:

— Egyébként politikához nem értettem! Hat ökör voltam!

Bizony, „hat ökör” volt ez a sajtóbrügant, aki a hirhedi Stürmer-ből fordítgatott vacak részleteket a *Magyarság* számára! És „hat ökör” volt a félnyilas és egészen nyilas legények legtöbbször! Csak a gonoszáguk vetekedett az ökörségükkel!

Most már mindenki láthatja, hogy milyen „hat ökör” voltak!

Ó, MILYEN SZENDÉK a háborús főbűnösök a nürnbergi vádlottak padján! A legtöbbszörük olyan naiv, hogy még a legközvetlenebb dolgokról sem akar tudni!

Ribbentrop, például azt állította, hogy fogalma sem volt a zsidók pusztulásáról és a „halálgyárakról”. Ő is azt hitte, amit Göring, hogy „a zsidók azért tüntek el a németek által megszállott területekről, mert szívesen kelföldre szállították őket”.

A tények azonban mást bizonyítanak. Az angol közbülső ugyanis betérjesztett egy jegyzőkönyvet, amely Hitler, Rib-

bentrop és Horthy megbeszéléséről készült.

Horthy kijelentette a németek újabb zsidótlanítási követeléseire:

— A magyar zsidóktól már megvontak minden élelmiszerkiutalást! Mit tegyek még? Végre is nem üthetem agyon valamennyit!

Ribbentrop közbeszólt:

— Miért ne! Nincs más választás! Meg kell semmisíteni őket! Ez helyesebb, mintha gyűjtőtáborokba viszik a zsidókat!

Igy beszélt az egyik nürnbergi „szende”, aki mindeddig azt állította, hogy semmit sem tudott a mindenhonnan eltűnt zsidók sorsáról...

Dr. Kunos Ignác temetése

Az elmúlt napokban kísérték utolsó útjára, a magyar szellemi élet és a magyar zsidóság reprezentánsainak részvételével mellett dr. Kunos Ignác ny. egyetemi tanárt, a Magyar Tudományos Akadémia tagját, aki az ostrom idején pusztult el nagy nélkülözések közepette.

Dr. Kunos Ignác, aki a magyar zsidóság közéletéből is kivette részét és a Pesti Izraelita Hitközség képviselőtestületének dísztagjai közé tartozott, Vámbéry és Budenz tanítványa volt. A finn-ugor és török-tatár nyelvek tanulmányozásával már egyetemi hallgató korában kitűnt és huszoneöt esztendősen korában a Magyar Tudományos Akadémia tanúságával lett keleti tanulmányutal.

A magyar zsidóság, amely az ostrom idején nem bucsuzlatott a nagy tudóstól, most tiszteleg dr. Kunos Ignác emléke előtt. 1890-ben az *Orosz Tudományos Akadémia*, amely pedig zsidó tudósokat csak a legtrikább esetekben katolt fel, megbizta őt Kis-Ázsia nyelvészeti és néprajzi viszonyainak tanulmányozásával. Ezután még három ízben utazta be Kis-Ázsiát. Tudományos vizsgálódásainak eredményeit a legkülönbözőbb külföldi folyóiratok közölték.

Dr. Kunos Ignác, aki igen fiatalon került a budapesti egyetem magántanárjai sorába, majd a Keleti Akadémia igazgatói székébe, 1918-ban lett egyetemi rendkívüli tanár. A *Török Tudományos Akadémia* tiszteleti tagjának hívta meg. A *török népmesék-ről*, A *kis-ázsiai török néprajzokról*, A *nipponföldi mondavilágról*, Az *oszmán nyelvjárásokról* szóló műveit angolra, franciára, olaszra és németre is lefordították. Dr. Kunos Ignác rendkívül örült annak, amikor értesült arról, hogy több tanulmánya héber nyelven is megjelent a jeruzsálemi egyetemi tudományos folyóiratában.

Oroszországi hadifogolytáborokban levő munkaszolgálatosok névjegyzéke

Az Országos „Munka” Szervezethez a következő hadifogoly munkaszolgálatos jegyzékek érkeztek:

Bölczi volt 103-as, jelenleg 103/9 számú bölczi hadifogolytáborban levő zsidó munkaszolgálatosok névsora 1946 január 9-én:

(Sorrend: Név, születési év, utolsó lakhely, atyja neve.)

Ackermann Sándor, 1906, Tiszafüred, Simon.	Grünfeld Sámuel, 1912, Nyiregyháza, Simon.
Domány Ferenc, 1908, Miskolc, Jakab.	Hirsch József, 1908, Heves, Lajos.
Donáth Pál, 1908, Budapest-Hátyán, József.	Klein Miklós, 1908, Miskolc, Dávid.
Farkas József, 1922, Budapest, Gergely.	Klein Zoltán I., 1900, Miskolc, Jenő.
Farkas Sámuel, 1916, Miskolc, Jenő.	Lelkóvits László, 1902, Nagyvárad-Budapest, Mór.
Földes Sándor, 1911, Pásztó, Adolf.	Dr. Lukács László, 1906, Monor, Lipót.
Györi Imre, 1911, Miskolc, Elek.	Mezel György, 1906, Vámosgyörk, Vilmos.
Götfeld Ferenc, 1910, Pásztó, Miksa.	Nagy Imre, 1910, Miskolc, Adolf.
Grünhut Miklós, 1909, Miskolc, Ferenc.	Reich Miksa, Edelény.
Grossmann Miklós, 1900, Karcasond, Sándor.	Róth Imre, 1918, Miskolc, Hermann.
Grossmann György, 1916, Losonc, Vilmos.	Singer Sándor, 1906, Heves, Hermann.
Guttmann Salamon, 1911, Nyirgöbe, Izrael.	Singer Gyula, 1908, Káhl, Hermann.
	Schreier Sándor, 1913, Kisköre, Salamon.

Székely András, 1917, Miskolc, Aladár.	Szántó György, Sarkad-Budapest.
Szili István, 1921, Budapest, Miksa.	Weisz Miksa, 1911, Apagy, Adolf.
Szili Tibor, 1917, Budapest, Miksa.	Weisz Lajos, 1903, Budapest, Sámuel.

Bölczi volt 103-as táborban 416, jelenleg a kisvendi 103/1-es számú hadifogolytáborban lévő zsidó munkaszolgálatosok névsora 1946 január 25-én:

Ackermann József, 1907, Poroszló, Simon.	Klein Miklós, 1913, Nagyberseva, Bernát.
Bauer Oktáv, 1910, Budapest, Sándor.	Nagy László, 1920, Kecskemét, Jenő.
Braun Tibor, 1912, Ujpest, Bertalan.	Österricher György, 1906, Budapest-Hátyán, Béla.
Frelminu László, 1911, Budva-venégl.	Salamon Zoltán, 1906, Salgótarján, Léwy.
Friedländer Sándor, 1910, Miskolc, Adolf.	Schetyén Imre, 1916, Budapest, Mór.
Grossmann Károly, 1910, Budapest-Mád, Géza.	Sternlicht László, Losonc-Gács.
Holzweibel Árpád, 1907, Losonc, Ferenc.	Szabó Gyula, Losonc.
	Würediger József, 1904, Tiszafüred, Mihály.
	Klein Zoltán, 1907, Miskolc, Mór.
	Klein Sándor, Magyarboly.

Veszteséglista a Bölczi (Oroszország) 103-as táborban elhunyt munkaszolgálatosokról

Ugyancsak az Országos „Munka” Szervezethez érkezett az alábbi jegyzék azokról a 103-as táborban elhunyt munkaszolgálatosokról, akik a bölczi 103-as táborban 1945-ben elhunytak. (Sorrend: Név, születési év, utolsó lakhely, atyja neve, halálozás napja.)

Bankó Pál, 1914, Budapest, Dezső, IV. 6.	Gottlieb László, 1909, Budapest, Miksa, IV-VI.	Kovács Lajos, 1906, Békéscsaba, Mór, II-VI.	Rogner Hermann, 1911, Jókai, Lipót, II.
Bermann Samu, 1906, Tiszafüred, Henrik, III. 26.	Megyeri Gross Gyula, 1904, Budapest, Mór, II. 19.	Káiser Dezső, 1907, Salgótarján, Ignác, III. 2.	Roth Károly, 1902, Miskolc, Hermann, II. 26.
Bródi László, 1912, Budapest, Jenő, IV-VI.	Guttlóhá Sándor, 1911, Budapest, Jakab, IV-VI.	Lautus Sándor, 1905, Budapest, Adolf, III. 1.	Robinsztein Sándor, 1904, Budapest, Sámuel, III. 25.
Bronner Jenő, 1906, Gyöngyös, Hermann, II. 20.	Guttmann Zoltán, 1910, Rimaszombat, Vilmos, II. 14.	Léwy László, 1909, Losonc, Jakab, III. 16.	Schwartz Lajos, 1900, Budapest, Gábor, IV-VI.
Bodner Mesyhárt, 1914, Szepai, Jakab, III. 22.	Halmos István, 1915, Török-szentmiklós, József, IV-VI.	Mészinger Zoltán, 1903, Budapest, Sámuel, III. 16.	Schwartz Sándor, 1911, Pápa, József, V.
Berkovits Márton, IV-VI.	Halász Ferenc, 1910, Varanya-sellye, Dezső, II. 28.	Moskovits Jenő, 1903, Pásztó, Adolf, II. 13.	Spitz Endre, 1909, Miskolc, József, III. 9.
Damm Isidor, 1909, Losonc, Ábrahám, II. 6.	Heller Miklós, 1907, Tiszánána, Jakab, II-VI.	Reich Tibor, II.	Stern Lajos, 1906, Sárospatak, Sámuel, II. 1.
Deutsch Aladár, 1902, Heves, Ignác, V-VI.	Hochstädter Tibor, I. 20.	Reichlecz Tibor, 1920, Tolna, Árpád, III. 18.	Vajda György, 1909, Budapest, Losonc, Henrik, III. 10.
Deutsch Jenő, 1909, Miskolc, Márton, III. 1.	Hochhammer László, 1911, Hasznos, Ignác, II. 16.	Rosefeld Jenő, 1907, Budapest, József, III. 16.	Weinstock Miklós, 1922, Füzesabony, Sámuel, II.
Erdős Lajos, 1906, Budapest, Elek, II. 10.	Kardos László, 1906, Beoche, Andor, III. 30.	Rosenblüth Béla, Tiszaszederkény, II. 19.	Wohl Aladár, 1905, Pásztó, Izidor, IV-VI.
Gárdos Tibor, 1913, Budapest, Henrik, II. 17.	Klein Andor, 1910, Borsodnádasd, Armin, IV-VI.	Rosenblüth László, 1910, Miskolc, József, II. 23.	Zuckermann Ferenc, 1902, Budapest, Armin, III. 17.
Goldner Viktor, 1914, Miskolc, Rudolf, II-VI.	Klein Gyula, 1902, Salgótarján, Jakab, II.	Rosenbaum Nándor, 1903, Budapest, Oszkár, I. 30.	

Esetleges felvilágosítással az Országos „Munka” Szervezet, Budapest, VI., Bajcsy-Zsilinszky-út 5. telephely 1. sz. irodája d. e. 10-12 óra között készséggel szolgál.

Most jelent meg!

PALESZTINA AZ IGÉRET FÖLDJE CÍMŰ KÖNYV

HECHALUC KIADÁS

KAPHATÓ MINDENÜTT!

Walter C. Lowdermilk harvardi professor

HIREK

AZ UJ ÉLET
mal száma: 400 ezer P
előfizetés 1 hónapra:
2 millió P

Dr. Bársny Jenő - egyetemi magántanár, Dr. Bársny Jenő, a Pesti Izr. Hítközség alapítványi kórházának kiváló nőgyógyász osztály főorvosát, a kultuszminiszter előterjesztésére egyetemi magántanárrá nevezték ki. Az ismert és népszerű főorvos kiemelése széles körben kellett örömet és megelégedést.

A szombathelyi Chevra felhívása. A szombathelyi zsidó temetőt, melyet a háború pusztítása megromgáltak, most újra rendbehozzák. Az ottani chevraának tudomására jutott, hogy nagyon sok budapesti hitvestér hozzátartozója nyugszik a temetőben. Mivel a chevraának a különleges munkálatok elvégzésére fedezete nincs, ezúton kéri a hozzátartozókat, hogy amennyiben a sírmlékeket rendbe akarják hozatni vagy a sírhantokat épíltetni óhajtják, lépjenek érintkezésbe személyesen vagy írásban a chevra vezetőségével. Egyben felhívja a hívek figyelmét arra is, hogy a temetőben több jellegű munkaszolgálatos sírhant is van. Erért felkéri mindazokat, akiknek egy-egy munkaszolgálatos szombathelyi elhunytáról tudomása van körölje az adatokat a chevraával, hogy a sírkat legalább közös névvel láthassa el.

Az esztergomi hitközműj vezetősége. Az Esztergomi Izraelita Hítközségnek, április 9-én megtartott tisztújító közgyűlésén a következőket választotta meg: Elnök: Duka Sándor, alelnökök: Frankl Ferenc és Kovács Jenő, pénztáros: Jellinek Lipót, ellenőrök: Hoffner Kálmán és Löwy Sándor, titkár: Katona Béla.

Leányváltás. A Wiza és Budai Izraelita Nőegylet május hó 1-én megnívija leányváltását, a világhírű szülőkét és otthonukat vesztett leányok számára, 15-20 éves korig, ahol mezőgazdasági, ipari és háztartási kiképzésben részesülnek és egyben szelhető, meleg otthonra találhatnak. Kérvények személyi körülmények feltüntetésével, születési bizonyítvánnyal és az illetékes zsidó hítközség támogatásával, Budapest, II. Károlyi Károly-utca 22. szám alá küldendők.

Schulz Jenő cég
Árta-ékszerés (órajavitás)
VII. Wesselényi-utca 6. a régi házban
Gergely Miklós
aranyművés és ékszerész
VÉTEL ELADÁS

Dénes Jenő évtizedeken keresztül beltagja és ügyvezetője a megszűnt Schnur Henrik Kft. cégnek, elsősorban uriszbőségát és férfiruhabázust Rákóczi-ut 15. sz. alatt megnyitotta. Ezúton is kéri régi barátait és üzletfeleit, hogy a múltban személye iránt megnyilvánult bizalmat megújítani szíveskedjenek.

HÁZASSÁG

Frenkel Éva, dr. Frenkel Bernát és Natonek Mariád leánya és dr. Kepecs Imre rabbi április 23-án, vasárnap d. u. 2 órakor tartják esküvőjüket a dohányutcai templomban.

Dr. Berkovits Rafael ügyvéd leánya, Tilda és dr. Rosenbluth Márton hitoktatási szaktelgyelgő április hó 28-án, vasárnap déli 1 órakor tartják esküvőjüket a dohányutcai templomban.

Rabin Bernáth főrabbi Bodrogkeresztúr és Meisels Henrieh szarvasi főrabbi leánya Ilona, Sátoraljaújhelyen, 1916 április hó 12-én, pénteken házasságot kötöttek. M. k. é. h.

„Nehéz egyedül”

42 évesnek, 5 óra utánra kért találkozási muli helyi szombat nem ismeretlen. Kérem Damjanich-ut. 37. gyűlésterületben továbbiakra érdeklődni e héten.

Jó megjelenésű,

6 millió, 34 éves, információkópa; női divatterkeskedő

benősülne

Válaszokat „Belváros” jelégre a kiadóba.

Vidéken házast és szikvgyáram van. Egyedül maradt, 23 éves leány vagyok.

Férjhez mennék

28-33-ig. Csak komoly levélre válaszolok. „Vidék” elnyuen” jelégre a kiadóba.

Harmincnégy éves

csinosnak mondott, egyedül maradt házias asszony megismerkedne olyan komoly férfival, kinek lakása van és hűségess felesége van szűrsége. Lehet vidéki is. Dávid Samuél, VII., Cserhát-ut, 6. II. 43.

Jó pozícióban lévő

jó megjelenésű nő megismerkedne

házasság céljából

feltétlen intelligens, jól szituált, 50-60 év közötti úrral. Gyermekek nem akadály. „Állagon felül” jelégre a kiadóba.

Férjhez mennék

Középkorú orieemberhez lakással rendelkező, csöfolja tsögél, bíró úrral. „Árvai” jelégre a kiadóba.

Férjhez menne

csinosnak mondott középkorú úrral

gyermekes apához is, mert nagyon szereti a gyereket, irásbeli megkeresést kér: Révész Ida festő és iparművész, Budapest, VI., Sziv-utca 23. I. 14.

Deportált 25 éves özvegy

megismerkedne HÁZASSÁG CÉLJÁBÓL, jó egzisztenciájú, szakmával bíró, esetleg kivándorolni akaró úrral. „Lehetőség 35-ig” jelégre a kiadóba.

férjhez menne

vidéki vagy pesti, jó egzisztenciájú, intelligens emberhez, 36-ig. „Kivándorlás lehetséges” jelégre a kiadóba.

39 éves özvegy vagyok férjhezmennék

45-50 év közötti, egzisztenciával bíró úrhoz. Paptróreskedésem van. „Bendősülés lehetséges” jelégre a kiadóba.

48 éves kereskedő benősülne, kivándorolna

magához illő, vallásos urhálgyel. „150” jelégre a kiadóba.

51 éves, fiatal házasság

címjéből, hozzáillő nő lauerettségét. „Szerszámalkatos” jel. a kiadóba.

Teljesen egyedülálló, nagyvállalat régi tisztviselője vagyok, megismerkednék házasság céljából

55-60 év közötti, egzisztenciával bíró úrral. „Komoly” jelégre a kiadóba.

Megnősülne

32 éves, pozícionált fiatalember, csinos, urileánnyal. Fényképpel ellátott levélre válaszol. „Satunpálta” jelégre a kiadóba.

MEGISMERKEDNÉK 18-23 éves, csinos, intelligens leánnyal

házasság céljából

28 éves iparosmester vagyok. „Azonnali kivándorlás” jelégre a kiadóba.

Csinos, középkorú, független, intelligens. Jónóbu, abszolút

uriasszony férjhez menne

55-60 éves, foglalkozással, önállóan rendelkező úrhoz, vidékre is. „Rosas egyedül 40” jelégre a kiadóba.

Férjet keres

45-50 évig jól szituált, korrekt urival személyben szépen rendezett főbérleti lakással és vagyonnal bíró csinos uriaszony. Lehet vidéki is. Választ Magyarán jó háziaszony” jelégre a kiadóba.

A zsinagóga naptára

Április 25, esütörtök: Niszán, 24, péntek; 25, szombat; 26 (ujholdhirdetés), vasárnap; 27, hétfő; 28, kedd; 29, szerda; 30 (ujhold I. napja), esütörtök: 1-jár 1 (ujhold II. napja).

Szombaton, április 27-én hull szidra: Acháré mansz, háftóras Ezekiél XXII, 1-19.

IMADÓK:

Table with columns: Ima-házak, Péntek este, Szombat reggel, Hétkönap. Rows include: Dohány, Rumbach, Bethlen, Csáky, Dózsa, Nagyiv., Páva, Zugló, Fiuárvah., Leányárv.

Péntek esti gyertyagyújtás: 7 óra 35 percór

Batal istentiszteletek: III, Zsigmond-ut. 49. és Kf., Bocskay-ut. 37. péntek este 7-kor; szombat d. e. 1/11 órakor, a Thorockó-ut. 6/b, egyelőre csak péntek este 7-kor.

Óbudai templom: III, Zichy-utca 9., péntek és ünnep este 7 órakor, szombat és ünnep d. e. 9 órakor.

Munkaszolgálatos özvegy ezúton keresz intelligens, komoly, 50 körül egzisztenciával uriember ismerettségét

házasság céljából

Kétszobás, komfortos lakásom, kuszetem van. „Uj 100” jelégre a kiadóba.

Férjhez adnám

Batal, 30 éves özvegyasszony barmomal, üzlettel rendelkező jobb kereskedőhöz vagy tisztviselőhöz. Csak fényképes, komoly levelekre válszolok. Korása, Csáky-utca 46. IV. emelet 4.

Csinosnak mondott özvegyasszony főbérleti lakással

50 év körül jobb iparos élettársat keres. „Szép élet” jel. a kiadóba.

UJ ÉLET

A MAGYAR ZSIDÓSÁG LAPJA

Szerkesztés és kiadóhivatal VII. Siro-utca 12 - Telefon: 423-424

Kiadótulajdonos: A MAGYARORSZAGI IZRAELITAK ORSZAGOS HODAJA

Feladó szerkesztő és felelős kiadó: ROOZ REZSŐ

Előzetes egy hóra 2 millió P.

Beküldött kéziratokat nem örlünk meg a visszaküldésükre nem vállalkozunk.

Nyomatott a Globus nyomdai műntözeti Rt. Kőrönczoképek. Fel nyomdavezető: Margittay Antai.